BAĞIMSIZLIK
DEMOKRASİ
SOSYALİZM
İÇİN

YÜRÜYÜŞ

HAFTALIK SIYASI HABER VE YORUM DERGISI SAYI: 209 10 NISAN 1979 7.5 LIRA

Karayolları

TEKELLERİN GANİMET KERVANI

M. Tali Öngören: Server Tanilli'den mesaj var

Türk-İş 'de Genel Kurul'a doğru

SON IKI YILDA EMEKÇİ HALKIN YAŞAM DÜZEYİ

Avrupa'da Türkiye'li işçiler

MAKİNE İLE DEĞİL, MAKİNE YERİNE

Yüzbinlerce Türkiyeli işçinin çalıştığı Federal Almanya'da "yabancı işçi düşmanlığı" görülmemiş boyutlara varırken, işyerlerinde de Türkiye'li işçiler "makine" yerine kullanılmakta ve haklarına saygı gösterilmemektedir.

İnfo-Türk Ajansı tarafından hazırlanan bültende yer alan haberlere göre, Almanya'daki yabancı işçilerin sayısında da son yıllarda büyük düşüş görülmektedir.

Kuzey-Ren Westfalya eyaleti İçişleri Bakanı Dr. Burkhard Hirsch yaptığı bir açıklamada, "Almanların ülkedeki yabancılara karşı olan önyargıları hiçbir azalma göstermemekte ve halkın yüzde 50'si ülkedeki yabancı işçilerin vatanlarına dönmesini istemektedir" diyor. Bu arada milyonlarca yabancı işçinin üye oldukları ve aidat ödedikleri DGB yöneticilerinden bazılarının son zamanlarda yabancı işçilere karşı takındıkları olumsuz tavrın iyiden iyiye kendini belli etmesi de, görülmemiş ölçüde tepkiyle karşılandı. DGB'nin Gelsenkirschen'de düzenlediği "Yabancı işçi çocuklarının okul ve meslek sorunları" seminerinde bir konuşma yapan Sendikalar Birliği Genel Başkanı Heinz Oskar Vetter, yabancı işçilere süresiz oturma hakkı tanınması ve oy kullanma hakkı verilmesi önerilerine karşı çıktı. Öte yandan Batı Berlin'de 18 Mart günü yapılan parlamento seçimlerinde, 180 binden fazla yabancı işçinin oy kullanamamasını, Türkiyeli işçi örgütleri gösteriler ve bildirilerle protesto ettiler.

"MAKİNE" İŞÇİLER

İnfo-Türk Ajansı bülteninde, Türkiyeli işçilerin Avrupa'da "makine" yerine kullanıldıkları bildiriliyor. Bu konuda bazı gazetelerin Avrupa baskılarından alınarak verilen örnekler şöyle:

"Recep Aydın adlı Türk maden emeklisi, çevresinde (Mons'ta) 'İnanılmaz Türk' adıyla anılıyor. Nedene epey ilginç. Sorduk, 48 yaşında olmasına rağmen omuzlarında, sırtında üç-dört kişiyi rahatça taşıyabilen Recep Aydın yanıtladı: "Üne kavuşmam, 1 milyon franka satın alınacak makineyle aynı randımanı verebileceğimi iddia edip kazanmamdan sonra oldu. Bu makine kömür kazıyor ve kazdığı kömürleri kepçesiyle vagona yüklüyordu. Adına madenciler "robot" diyorlardı. Personel şefime çıkarak insan yapısı makineye 1 milyon vereceklerine, aynı verimi sağlayacak allah yapısı insanın ücretine biraz zam yapmalarının daha uygun olacağını belirttim. Başta ciddiye almadılar. Fakat dokuz günlük işi beş günde bitiriverince hepsi şaşırdılar ve böylelikle "robot" satınalmaktan vazgeçtiler."

Bu konuda verilen başka bir örnek de şöyle:

"Bu yıl bütün Almanya'yı kaplayan karakış kuzeydeki birçok büyük şehri bugüne dek büyük sıkıntılara sokarken, Münih'te kar temizleme çalışmaları bir saat gibi işliyor. Bir Kuzey Almanyalı belediye başkanı, Münih belediyesi yetkililerine, karakışa karşı hangi tedbirleri aldıklarını sorduğunda, şu yanıtı almıştır: 'Bizim kardan kıştan korkumuz yok! Çünkü elimizde gizli bir silah var.' Bu yetkilinin belirttiği 'gizli silah', Münih Belediyesi'ndeki Türk işçilerinden başkası değildi."

Gökçek'in komandoları sağlık kolejlerinde işbaşında

İkinci MC hükümetinin MHP'li Sağlık Bakanı Cengiz Gökçek tarafından faşistlerin bir üssü haline getirilen Sağlık Bakanlığı'nda MC döneminin kalıntıları saldırılarını sürdürüyorlar. MHP'nin "içinden çıkılmaz" duruma getirdiği Bakanlığa bağlı meslek okullarında, faşist öğrenciler hakkında hiçbir önlem alınmadığı gibi, ilerici öğrencilere de bazı yerlerde yoğun baskı uygulanıyor.

MC döneminde açılan bir "özel sınav"la alınan faşistler sağlık personeli yetiştiren okullarda öğrenimi engellemek için ellerinden geleni yapıyorlar. Bunun en son örneklerinden biri Ankara'daki Yüksek Sağlık Koleji'nde görüldü.

Adana Sağlık (Kız) Koleji'nde önceki hükümet döneminde alınan 98 erkek öğrenci, CHP hükümetinin atadığı Mesleki Öğretim Genel Müdürü tarafından Kastamonu Sağlık Koleji'ne gönderildi. Saldırıları sonucunda bir sömestr içinde Kastamonu'da herkes tarafından tanınan faşistler, bu ders yılının başlangıcında yeni kurulan Diyarbakır Sağlık Koleji'ne gönderildiler. Ancak Diyarbakır'a gitmeye cesaret edemeyen faşistler bu kentte "can güvenliklerinin olmadığını" kanıtlamak için, davadan dönen bir arkadaşlarına gereken işkenceyi yaptılar. Bu öğrencinin öldürülmesi üzerine, hepsi Ankara Yüksek Sağlık Koleji'ne getirildi.

Geçen yıl alınan 70 öğrenci ve Adana'dan gelen 30 kız öğrenci ile, zaten mevcudu kapasitesinin 100 üstünde olan ve geçen dönem 1,5 ay ders yapılabilen bu okulda şimdi öğrenim yeni gelenlerle [illegible] sürdürülebiliyor. Okula bir müdür ve bir müdür yardımcısı atayamayan, öğrencilere forma, pardösü, iç çamaşırı, kitap, ..., iskemle "veremeyen" Genel Müdürlük, ne hikmetse yeni gelenleri kolaylıkla yatılı okula yerleştirdi.

Öğretmenler, öğrenciler ve veliler sürekli başvuruda bulunarak, öğrenimi engelleyen faşistlerin uzaklaştırılmalarını istediler. Ancak CHP ağırlıklı hükümetin "bağımsız" Sağlık Bakanı Mete Tan, MHP'li milletvekillerinin baskılarıyla bu başvuruları kesinlikle reddetti. Okulda ve kız öğrenci yurdunda faşistlerin saldırıları sonunda çıkan olaylarda 18'i kız 40 ilerici öğrenci gözaltına alındı ve bu öğrenciler gözaltı sırasında dövüldüler.

Bütün bu olaylar karşısında, CHP ağırlıklı hükümet suskunluğunu sürdürüyor ve MC döneminin kalıntısı bürokratlar Sağlık Bakanlığı'na bağlı okullarda faşistlerin saldırılarına destek olmaya devam ediyorlar.

YÜRÜYÜŞ

Sahibi: Yürüyüş Yayıncılık Ltd. Şti. adına NİHAT SARGIN ● Genel Yayın Yönetmeni: Zeki KILIÇ ● Yazı İşleri Müdürü: Neşet KOCABIYIKOĞLU ● Teknik Sekreter: Bülent ARTAMLI ● Yönetim: Konur Sok. 15/8 Kızılay - ANKARA Tel: 17 45 81 ● İstanbul Bürosu: Piyerloti Cad. 21/1 Çemberlitaş - İSTANBUL Tel: 26 35 67 ● Avrupa Temsilciliği: COODIFF 13/2 Square Wiser - 1040 Bruxelles - BELÇİKA Tel: 230 34 72 ● İlan Koşulları: Arka kapak renkli 22.500 TL., Arka Kapak siyah beyaz 18.000.TL., İç sayfalar sütun santimi 80 TL. Yayın ilanları % 50 indirimlidir. ● Baskı: Daily News Web Ofset Tesisleri ● Kapak: Uğur OKMAN

● Abone koşulları: Yıllık 300. TL., Altı aylık 150. TL. ● AVRUPA: Altı aylık 375 TL. (30 DM), Yıllık 750 TL. (60 DM) ● AMERİKA: Altı aylık 500 TL., Yıllık 1000.TL. ● AVUSTRALYA - JAPONYA: Altı aylık 600. TL., Yıllık 1200 TL.

● Ödeme Adresi: TÜRKİYE: YÜRÜYÜŞ DERGİSİ POSTA ÇEKİ 100234 ● AVRUPA: COODIFF POSTA ÇEKİ: 000-1164657-75 BRUXELLES-BELÇİKA

Mersin'de kitlesel miting "SODA İŞÇİLERİ YALNIZ DEĞİLDİR"

Sekiz yüz soda işçisinin yasadışı olarak işten çıkarılmasını protesto amacıyla DİSK Genel Merkezi ve TPKİS tarafından düzenlenen miting 31 Aralık'ta Mersin'de yapıldı. Onbini aşkın işçinin ve çok sayıda demokratik kitle örgütü üyelerinin katıldığı mitingde Türk-İş'e bağlı bazı sendikalar da yer aldı. Protesto mitingi, soda işçilerinin işveren karşısında yalnız olmadığını görkemli ve kitlesel bir biçimde vurguladı.

Bine yakın DİSK görevlisi kırmızı gömlekli işçinin güvenliği ve düzeni sağladığı protesto mitingi, büyük ölçüde bir disiplin ve dayanışma havası içinde sonuçlandı. Ne var ki "gençlik" adını taşıyan bazı kuruluşların, kitlesel gösterileri, önceden belirlenmiş ortak sloganlar dışında sloganlarla kendi dar çıkarlarına yontma çabasından bu mitingde de vazgeçemedikleri görüldü. DİSK Genel Merkezi'nin de böylesi bir tutumla miting disiplinini çiğneyen gruplar arasında kasıtlı ayırımlar yaparak tehlikeli gerginliklere yol açmaktan çekinmediği izlendi.

Önümüzdeki 14 Nisan günü yine Mersin'de yapılacak olan "Demokrasi ve Özgürlük" mitinginin hazırlıkları da sürüyor.

HÜRCAM-İŞ MERSİN KONGRESİ'Nİ "DEVRİMCİ MUHALAFET" KAZANDI

Hürcam-İş Mersin Şube Kongresi "Devrimci Muhalefet" grubunun ezici başarısıyla sonuçlandı. Böylece, uzun zamandır sendikal bunalım içinde bulunan Anadolu Cam Sanayii işçileri yeni ve aydınlık bir döneme girdiler.

Şube Kongresi, Devrimci Muhalefet'in adayları Sönmez Targan, Bülent Coşkungür, Dursun Şahin ve Cezmi Dokuzoğlu'nun, diğer adaylar karşısında 150'ye yakın bir oy farkıyla başkanlık divanına seçilmeleriyle başladı. Kongre boyunca iki kez verilen "divana güvensizlik" önerileri de delegelerin ezici çoğunluğu tarafından reddedildi. Kongre sonunda yapılan seçimlerde Erol Aşık başkanlığındaki Devrimci Muhalefet grubu 375 oyla şube yönetimine seçilirken, diğer dört grup 231, 74, 57 ve 40 oy alabildiler.

Kongrede konuklara söz verilmesi üzerine konuşan TPKİS Genel Başkanı eski MHP'li Mehmet Kılınç yine ilginç "inciler" sıraladı, son seçimlerde CHP'yi desteklediğini hatırlatan bir işçiye şöyle yanıt veriyordu: "O zamanki partiler arasında midemize en uygun kabak yemeği CHP idi."

PETROL-İŞ'TE SINIF SENDİKACILIĞININ YENİ ADIMI

Türk-İş'e bağlı Petrol-İş sendikası gerici İsmail Topkar yönetiminin düşürülmesiyle birlikte bir yenileşme sürecine girdi. Geçen Kasım ayında yapılan olağanüstü kongre ile Ankara şubesinde de eski yönetimin kalıntısı olan sağcılar görevi bırakmak zorunda kaldılar. O günden bu yana Şubeye bağlı işyerlerinin büyük bir bölümünde temsilcilik seçimlerine gidildi. Son olarak 730 işçinin çalıştığı Petrol Ofisi Genel Müdürlüğünde yapılan temsilcilik seçimlerini, gericilerin listesine ve Dev-Gençlilerin yönlendirdiği diğer listeye karşı, ilerici, demokrat ve sosyalistlerin oluşturduğu "Demokratik Birlik" grubu 100'ü aşkın oy farkıyla kazandı.

MUĞLA KARABÖRTLEN PAZARLAMA KOOPERATİFİ FAŞİZME KARŞI UYARIYOR

Muğla Karabörtlen Sınırlı Sorumlu Üretim Tüketim Pazarlama Kooperatifi, Başbakan Ecevit, Başbakan Yardımcısı Hikmet Çetin ve Köy İşleri Bakanı Ali Topuz'a gönderdiği telgraflarda örgütsüz emekçi yığınların faşizmin kitle tabanı oluşturması tehlikesine dikkati çekti. Kooperatif başkanı Süleyman Kalender'le II. Başkan H. İbrahim Dündar ve murahhas üye İbrahim Mersin'in çektikleri telgrafta belirtilen tehlikeye karşı alınması gereken önlemler sıralandı. Bu önlem önerileri arasında köylülerin demokratik kooperatifleri bünyesinde tarım makineleri parkı oluşturulması, bu parklar için gerekli finansmanın yaratılmasına hiçbir engel tanınmaması, kooperatif ortaklarının ödemesi gereken vergilerin kooperatifin kendi yatırımında kullanılmasının sağlanması önerileri yer aldı. Ayrıca dış ticaretin, bankacılığın, sigortacılığın kamulaştırılması, işçi ve emekçi yığınların örgütlü muhalefetine kulak verilmesi ve NATO'dan çıkılması da istendi.

TUTARLI DEMOKRATLIĞIN SİMGESİ

ZEKİ KILIÇ

Julius ve Ethel Rosenberg'lerin kişiliklerinde simgeleşen olay, tutarlı demokrat ve ilerici, olarak kalmakta niyetli ve kararlı olanlar için, çok önemli bir deneyi günümüze aktarıyor. Öylesine bir deney ki, atılacak her adımda ortaya çakacak sonucun, kimlerin değirmenine su taşıyıp taşımadığına ölçüt oluyor.

Rosenberg'ler olayı, başını ABD'nin çektiği dünya emperyalist sisteminin, dünya sosyalist sistemine, Sovyetler Birliği'ne karşı oluşturduğu soğuk savaş politikası ile savaş kışkırtıcılığı politikasını tırmandırmaya başladığı döneme rastlamaktadır. Sözkonusu olay, hem emperyalist sistemin ilişkiler ağı içerisindeki ülkeler bakımından, hem de ABD'nin işçi ve emekçi sınıflarıyla, ilerici ve demokratları bakımından baskı için gerekçe olmak üzere yaratıldı ve kullanılmaya çalışıldı. Yine bu ve benzeri olaylarla, bir yandan ABD'nin işçi sınıfı bilimsel sosyalist partisini, Komünist Partisini tecrit etmeye, yalnızlaştırmaya ve böylece etkisizleştirmeye çalışıldı; diğer yanda, Sovyetler Birliği'nin ve dünya sosyalist sisteminin uluslararası ilişkilerdeki yumuşama, detant ve dünya barışı için verilmekte olan mücadelede yalnız bırakılması hedef alındı, bir işlev görmesine yardımcı olunması amaçlandı.

Ama Rosenberg'ler, tutarlı demokratlığın, tutarlı ilericiliğin simgesi oldular. Komünist Partisi üyesi olsalar da olmasalar da, komünist olmayı bir suç gibi göstermeye çalışanların tuzağını bozarak bu konudaki bütün soruları cevapsız bıraktılar ve komünist olmanın bir suç sayılmasının kimlere hizmet edeceğini kavradıklarını gösterdiler. Bu soruya, verilecek her türlü cevabın, sonuna kadar Beyaz Saray'la doğrudan bağlantılı ve açık olan telefonda söylenmesinin kendilerinin ölümünü bile önleyeceğini bildikleri halde bunu yapmadılar. Böylece, senaryosu çizilen oyunun, oyuncuları veya figüranları olmadıklarını kanıtladıkları gibi, yapılmak istenilenlerin de bozulmasını sağladılar.

Rosenberg'lerin bu tutumu, kendileri Komünist Partisi üyesi olsalar da olmasalar da, işçi sınıfının bilimsel sosyalist hareketine karşı saygılı bir yaklaşımın ve ona kara çalınmasına izin vermemenin, tutarlı demokratlığın bir koşulu olarak gören anlayışlarına dayanıyordu. Tutarlı demokrat olmak, herşeyden önce burjuvazinin işçi sınıfı hareketine, dolayısıyla bir bütün olarak ilerici harekete karşı düzenlemeye çalıştığı kurguları benimsememek, bundan da öteye bu kurgulara alet olmamak için uyanıklığı elden bırakmamak demekti.

İçinde yaşadığımız koşullarda böylesine kurguların hazırlanmasına toplumlardaki nesnel gelişme yüzünden olanak kalmamıştır. Ancak bu durum, burjuvazinin öngördüğü hedeflere ulaşabilmek, kaybettiği mevzileri yeniden almak veya yeni mevziler kazanmak için, biçimi farklı olmakla birlikte, yeni senaryolar ve oyuncular bulmaktan vazgeçtiği anlamına gelmemelidir. Daha ince, daha değişik; ama hergün yeni bir senaryo sahneye sunulmakta, buna uygun kişiler, kuruluşlar bulunmakta veya bulunmaya çalışılmaktadır. Böylece, sürekli olarak bir tuzak işlevini tamamladığında bir diğeri yeniden hazırlanarak ilericilerin ve demokratların önüne konulmaktadır.

Uzun bir süreden beri, ülkemizde işlev gören en belli başlı senaryo, işçi sınıfımızın bilimsel sosyalist hareketinin varlığını reddetmek, onu tecrit etmek ve önemsizleştirmek için elden gelen tüm çabanın gösterilmesi, bu doğrultuda her yönteme başvurulması şeklinde oynanıyor. Hatta bu ısrarlı çabanın oyuncuları süreklilik kazandıkları bu alanda uzmanlaştılar. Bir anlamda, söz konusu çabanın profesyonelleri ortaya çıktı, çıkmaya devam ediyor.

Öznel niyetleri ne olursa olsun, gördürülen işlevle gerçekleştirilmeye çalışılan, aslında, sol, sosyalizm adına ne varsa hepsinin, tüm değerlerin yıpratılması, içinin boşaltılmasıdır.

CHP ekseninde yürütülen propagandaya bu bakımdan yeniden göz atmakta yarar vardır. Gerçekte CHP'ye hizmet etmekten ötede hiçbir kaygısı olmayan kimileri, "suret-i haktan" gözükme çabasıyla sürekli olarak kendilerine CHP'nin solunda bir konum beğenmekte ve CHP'nin de bu konumda olduğuna ya da olabileceğine ilişkin umutlar yaratmaya çalışmaktadırlar. Oysa bu çevrelerin de, Türkiye'nin demokratikleşmesi mücadelesine olması gereken katkıyı yapabilmeleri, daha da önemlisi, CHP'nin olması gereken konumundan daha gerilere gitmesini önleyebilmeleri, ancak CHP'yi gerçek durumuyla yansıtmalarıyla mümkündür. Hele açıkça söylenilmemekle birlikte, CHP'nin önünde engel olduğu zannedilerek işçi sınıfının bilimsel sosyalist hareketini küçümsetmeye ve aşağılamaya çalışmak; bütün bunlara gerekçe olarak da, bugün solun içerisinde olduğu koşulları ileri sürerek göstermek; hiçbir ilericiye, demokrata yarar getirmeyeceği gibi, yapılanla, tezgahlanan ve uzun zamandır sürüp gelen oyuna onları profesyonel oyuncu yapmaktan başka işe yaramayacaktır. Bu durumun, özellikle kamuoyunda demokrat veya ilerici niteliği ile bilinen etkin günlük bir yayında olması, daha da düşündürücü olmaktadır. Bir defaya özgü olmayan bu tür bilinçli tahrifatlara zemin hazırlamamak, bunları önlemek de demokratlıklarından ve ilericiliklerinden kuşkulanmak istemediğimiz bu yayının yöneticilerinin elindedir ve istenirse önlenebilir.

TİP Genel Başkanı Behice Boran, 23 Aralık 1978 günü yaptığı bir konuşmada:

"Teorik olarak bir toplumda işçi sınıfının ancak bir tek partisi olabilir, çünkü verili koşullarda, bilimsel sosyalist açıdan bir tek politik çizgi doğrudur, geçerlidir. Birkaç çizginin birden doğru olabilmesi olanağı yoktur."

"Teoride – yani temelde, özünde – böyle olmakla beraber, pratikte, verili bir ülkede işçi sınıfının bilimsel sosyalist partisi olma iddiasında birden fazla parti ortaya çıkabilir. Ama pratikte bu durum teoriyi yalanlamaz. Teorik doğruyu geçersiz kılmaz. Eninde sonunda, tek doğru çizgi egemen, yönlendirici çizgi düzeyine yükselecek, işçi sınıfı partisi tekleşecektir."

"Şu noktayı da hatırlamak gerekir ki, bir politik hareket için öğrenmek ve bilmek aynı zamanda kollektif bir iştir ve eylemle yakından ilişkilidir. Hareket ilerledikçe, deneyimler biriktikçe, zaman boyutu içinde doğrular ve yanlışlar ayrışır, belirginleşir. Hangi politik çizginin doğru olduğu, sonuç vereceği örgütlü politik hareket içinde kendini belli eder, kabul ettirir. İşçi sınıfının hareketi tekleşmeye doğru yönelir ve örgütlü hareketlerden biri ergeç egemen, yönlendirici, sürükleyici konuma gelir." diyerek, kimilerince çok fazla "üzüntü" konusu olan, ama üzüntülerini dile getiriş biçimleriyle bu süreci gölgeleyenler karşısında, gereken tesbiti yapıyordu.

Yine kısa bir süre önce toplanan TİP 2. Büyük Kongresi şu kararı oybirliği ile alıyordu: "Parti örgütünün bilimsel sosyalizm ve proleter enternasyonalizmi temeli üzerindeki kitleselleşmesinin hızlandırılmasının, aynı zamanda, Parti'nin sol içindeki belirleyici ağırlığını da arttırmanın başlıca koşulu olduğunu belirtir ve işçisınıfının geçmişten süzülüp gelen politik hareketini toparlayarak daha da güçlendirmesi ve hızlandırması yolunda kararlı, bilinçli, titiz bir çalışma yürütmekle bütün Parti örgütünü görevli kılar."

Görüldüğü gibi, Türkiye işçi sınıfı bilimsel sosyalist hareketi, solun içerisinde bulunduğu koşulların farkındadır. Buna rağmen, TİP'in bu tutumunu ve örgütsel planda sürekli olarak gelişip etkinleşen durumunu görmemezlikten gelerek bunun bilinçli bir "ölü sessizliğinde" tutulması için ısrarlı bir çaba gösteriliyor. Kimileri bu işi meslek yapmışcasına, hem kendi konumlarını açıklamıyarak, hem de sola akıl vermeye çalışarak sorunların "çözümüne" dışardan karışmaya gayret etmektedirler.

Doğaldır ki, işçi sınıfı bilimsel sosyalist hareketini sürekli küçümseyenlere gereken olanağı yalnızca onların uzmanlıkları sağlayamamaktadır. Onların doğrudan doğruya sola, bilimsel sosyalizme müdahale etmelerine zemin hazırlayan başka unsurlar vardır.

CHP'yi savunmak, onun propagandasını yapmak, onu savunanlar için bir hak ve görev olabilir. Ancak CHP'yi savunurken, onu olduğundan farklı göstermeye çalışmak; ya da CHP'nin propagandasını kendilerince işçi sınıfı hareketini önemsizleştirmeye çalışarak yürütmek, tutarlı demokratlık ve ilericilikle bağdaşmamaktadır.

Diğer yandan bilimsel sosyalizm iddiası ile ortaya çıkan kimi çevreler, var olma nedenlerini, solun, bugünkü "ağlama duvarı" şeklinde gösterilmeye çalışılan durumuna dayandırmaktadırlar. Hatta, solun bölünmüşlüğünü ya da işçi sınıfı bilimsel sosyalist partisinin varolmadığı iddialarını diri tutabilmek için, toplantılar düzenleyerek bir kısım ilerici tanınan kişilerden bu konuda yardım dilenmekte ve onlarca tutulan şemsiyenin altına girmektedirler. Özellikle, bilimsel sosyalizmin uluslararası düzeyde karşılığı olarak kullanılıp gelenekselleşen ve toplumsal meşruiyet kazanan "komünizm" deyiminin Türkiye'de yasaklanmış olması, kimilerince bile bile dağılmamak için sığınak yapılmata; kimilerince de bilimsel sosyalist partinin var olduğunu inkar etmek için istismar aracı olarak kullanılmaktadır. Bu deyimin üzerindeki yasal yasaklamanın ancak bilimsel sosyalist hareketin örgütlü mücadelesi ve gücü ile kaldırılabileceği ise hiç hatıra getirilmemektedir. Böylece bu pasifizmin, mücadeleyi ertelemeciliğin veya CHP'ye yarar sağlar umuduyla solu bölünmüş göstermenin ve dolayısıyla işçi sınıfı partisinin olmadığını iddia etmenin bir aracı olarak ele alınıp istismar edilmektedir.

İşçi sınıfı bilimsel sosyalist hareketi; önündeki engelleri tek tek söküp kaldırıyor. Bundan böyle de karşılaşacağı zorlukları aşarak mutlaka mücadelesini sürdürecektir. Bu bir dilek değil, nesnel bir gerçektir.

CHP'yi propaganda etmek ya da ona yarar sağlamak için işçi sınıfı hareketini kötülemeye çalışmak, hiçbir yarar getirmeyeceği gibi, ülkemizin demokratikleşmesi açısından da zarar verir. Kaldı ki, sözkonusu kötülemeyi sürdürenler çok iyi propaganda yapabilme becerisine, hem yazarak hem de konuşarak sahiptirler. Sanırız ki, yetenekleri açısından, bu yanlarıyla CHP'ye çok daha fazla hizmet sunabilirler. Böyle yapılırsa, kendileri için doğru ya da yanlış olabilir ama, sorunların bunların asıl sahipleri tarafından çözümüne ulaştırılmasının önüne engeller koymazlar. Bu tür engelleri yaratmaktan kaçınmak, tutarlı demokrat olabilmenin önemli bir ölçütüdür. Dünya ve ülkemiz tarihi bu tutarlılığın örnekleriyle doludur. Hele faşist tehlike hâlâ bütün ciddiyetiyle gündemimizdeki yerini koruyorsa. Bu konuya ilişkin, görev ve sorumluluklarımızın gereğini yerine getirmek ivedilik kazanmışsa...

16 NİSAN'DAKİ TÜRK-İŞ GENEL KURULU'NDA HALİL TUNÇ, KENDİ YERİNE BAŞKANLIK İÇİN TEKSİF'TEN GELME EKREM ÖZKILIÇ'I HAZIRLIYOR.

AP'NİN TÜRK-İŞ GENEL KURULU HAZIRLIKLARINI ALİ NAİLİ ERDEM YÖNETİYOR. ERDEM EKİBİ, ÖZKILIÇ OLMAZSA TUNÇ'U YENİDEN BAŞKAN YAPMAYI, AYRICA TES-İŞ BAŞKANI AP'Lİ ORHAN ERÇELİK'İ YÜRÜTME KURULU'NA SOKMAYI PLANLIYOR.

Yeşil hattın iki yanında manevra

Son haftalarda bir yandan büyük burjuvazinin örgütlerinde, diğer yandan da sınıf uzlaşmacılığının kalesi olan kuruluşlarda kendilerine yeni bir ivme kazandırmak için girişimler kendisini gösteriyor. "Sınıf barışı"nın yeşil hattının iki yanında sürdürülen bu girişimler aynı zamanda sınıf uzlaşmacısı politikaya manevra olanakları yaratmayı öngörüyor.

Tekelleşen büyük burjuvazinin sınıf çıkarlarının en katışıksız sözcülüğünü yapmak üzere 12 Mart faşist döneminin en hareketli anlarında kurulan TÜSİAD'ın, özel kesimin sorunlarını "tanıtmak" üzere bir kampanya hazırlığı içinde olduğu nihayet geçen hafta içinde kamuoyuna yansıdı. Tabii yine kapitalizmin kurallarına uyularak bir reklam şirketine ihale edilecek ve 40-50 milyon liraya mal olacak kampanyanın hazırlık çalışmalarına, üç haftadır TÜSİAD yönetim kurulu üyeleri ve 15 kadar en has tekelci işadamı katılmıştı. Mart ayı içinde İzmir'de yapılan bir toplantıda kampanyayla ilgili son kararları alan 40 işadamı 15 Nisan'a kadar "mali sorumluluklarını"(!) yerine getireceklerdi. TÜSİAD adına Hayri Ürgüplü'nün yönettiği toplantıya, AP'nin Ege örgütünün belkemiğini oluşturan, Başkanvekili Şinasi Ertan ve Ege Bölgesi Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Yılmaz Adıgüzel de katılmıştı.

TÜRK-İŞ GENEL KURULU'NDA KISIR DÖNGÜ

Sınıf barışının yeşil hattının öteki yakasındaki gelişmeler ise Türk-İş'le ilgiliydi. Türk-İş yönetimi, konfederasyonun önümüzdeki 16 Nisan'da yapılacak 11. Genel Kurulu'nun hazırlıkları içindeydi. Sarı sendikacılığın "örgüt demokrasisi" diye yutturmaya çalıştığı Genel Kurulların en önemli kuralının "danışıklı dövüş" olduğunu bilenler, 11. Türk-İş Genel Kurulu'nun da aynı kuralın işlemesine yakın olacağını geçtiğimiz günlerde yeniden görmeye başladılar.

Halil Tunç'un genel başkanlığa yeniden aday olmayacağını açıklamasından sonra, başka bir adayın bulunmasının olanaksız olduğuna ilişkin bir kanının Türk-İş kamuoyunda egemen kılınması sonuçlarını vermeye başladı. Yine Tunç'un göstereceği bir adayın onaylanması olağan karşılanacaktı ve Tunç bu adayı bulmuştu: Teksif'ten gelme ve SSK Müdürler Kurulu üyesi Ekrem Özkılıç. Türk-İş içinde "sosyal demokrat" diye bilinen sendika yöneticilerinden de Özkılıç'ın adına bir itirazın şu ana kadar gelmemesi de ilginç bir gerekçeye dayanıyordu: "Bu adam Türk-İş'in en büyük ve sağcı delegelerine sahip olan Teksif'ten gelmedir ve böylece Teksif'in tabanı da memnun edilmiş olacaktır! Has sosyal demokrat Tunç, herhalde kendisiyle uyuşmayan bir adayı gösterecek değildir ya!"

Oysa Özkılıç, bir süre önce, Türk-İş içindeki AP ve MHP'li yöneticiler tarafından kendi başkan adayları olarak sunulmak istenmişti. Ne var ki kafası faşist, elbiseleri ise "sosyal demokrat" bir montaj hatasının "sosyal demokrat" sendikacılar tarafından da kabul göreceği belli olunca, AP ve MHP'li sendikacıların başka manevra yapmasına elhak gerek kalmamıştı. Böylesi bir montajı başkanlık olarak kabullenmeyi kader sayanların önünde, şimdi olsa olsa "icra kurulunu değiştirmek" gibi mütevazi bir hedefle yetinmesi mümkün olabilirdi. Bu arada Genel Kurul'un divan başkanlığı için şimdiden kadim Tunç'un adı kesinleşmişti.

AP ve MHP'li sendika yöneticilerinin taktik hocalığını ise AP'nin Goebbels'i Ali Naili Erdem yapıyordu. Erdem ve ekibi, Özkılıç'ı, olmazsa Tunç'u başkan, Sadık Şide'yi genel sekreterlik için benimsemişti. Gerici ekibin ikinci adamı Tes-İş başkanı AP'li Orhan Erçelik'i ya da AP milletvekili Mustafa Başoğlu'nun yürütme kurulu üyeliğine getirmek olacaktı.

Bu gelişmeler, kendisinin göstereceği adayın da pek tutmaması halinde "yüreği parçalanacak" olan Tunç'un yeniden Türk-İş Genel Başkanlığına getirilmesinin sürpriz olmayacağını göstermektedir. Böylece sınıf barışının yeşil hattında sükunet eskisi gibi sürdürülecektir. Fakat işçi sınıfı bu yeşil hattı ergeç bozmayı, hem karşı taraftakileri hem de kendi adına satışa çıkan "sarı" yöneticilerden hesap sormasını bilecektir.

Tunç Genel Kurul'da AP ve MHP ile işbirliğine hazırlanıyor

gündemin başında

Sahne önündeki suflör

Millet Meclisi Başkanı'nın CHP, AP, MSP ve MHP grup yöneticileriyle yaptığı toplantılar geçtiğimiz hafta Çarşamba günü sonuçlandı ve partiler arasında meclis gündemi konusunda anlaşmaya varıldı. Anlaşmaya göre, Milliyetçi Cephe partilerinin meclis gündemini tıkamak için hazırladıkları gensoru önergeleri geri alınacak ve böylece meclislerin tatile girmesine kadar altı yasa tasarısının özel gündemle meclislerden çıkarılması sağlanacaktı.

Özel gündeme alınmasında anlaşmaya varılan yasa tasarılarının içeriği ve kapsamı ayrı bir konudur. Bunların arasında ülkenin politik yaşamını ve demokratik hak ve özgürlükleri doğrudan doğruya ilgilendiren tasarılar da vardır. Fakat en azından bunun kadar önemli olan, sözü edilen tasarıların, meclis gündemine sıkıştırılarak, diğer bir deyişle apar topar yasalaştırılması girişimidir. Tasarıların meclislerin önünde kalan kısa çalışma süresinde yasalaştırılabilmesi gerekçesiyle, ilgili konuların, geniş kitlelerin ve kamuoyunun dikkatleri bunlar üzerinde toplanmadan gündeme sokulup çıkarılması gerçekleştirilmiş olacaktır.

Milliyetçi Cephe partilerinin, özellikle vergi yasa tasarıları bahane göstererek başlattıkları meclis engellemeleri, gerçekte Ecevit hükümetinin çalışamaz durumda olduğunu kanıtlamayı amaçlıyordu. Engellemenin bu amacı, hükümetin ve CHP'nin sürekli tepkilerine ve yakınmalarına yol açıyordu. Ne var ki Millet Meclisi'nde siyasal partiler arasında varılan son anlaşmanın sonuçları, bütün burjuva partilerinin "yasalara" karşı ortak bakış açılarıyla ilgili önemli bir olguyu dikkatlerin merkezine getirmiştir.

Bir kere daha vurgulayalım: Son anlaşma, burjuva partilerinin, yalnız gündemdeki yasaların içeriği üzerinde görüş birliğinde olduklarını değil, aynı zamanda bu yasaları geniş kitlelerin ve demokratik kamuoyunun dikkatinden uzak tutarak çıkarma konusunda da ortak bir tutumu benimsediklerini yeniden gözler önüne sermiştir. CHP'nin, meclis çalışmalarının engellenmesine ilişkin yakınmaları, şimdi bu yasaların, meclisin kapalı kapılarının ardında Milliyetçi Cephe partileriyle elele çıkarılabilmesinden duyulan gizli hoşnutsuzluğa dönüşmüştür.

Burjuva partilerinin önündeki temel bir çelişki böylece bir kez daha sergilenmektedir. Burjuva partileri, politik ve toplumsal yaşamı baskı altına almaya yönelik antidemokratik girişimlerini meşru kılabilmek için, bir yandan bunları yasa hükmüne sokmak zorundadırlar. Ama aynı zamanda, yasaların meclislerde oluşması ve tartışılması sırasında, politik demokratikleşme sorununun geniş kitlelerin bilincinde ister istemez yankı bulmasını da sindirememektedirler. Kısacası hem yasalar çıkarmak, hem de bunu emekçi kitlelerin gözünü kapayarak yapmak gibi bir ikilem içindedirler.

Burjuva partilerinin, kendi "demokrasilerinin" kanıtı olarak öne sürdükleri yasaları bir telaş içinde oldu bittiye getirme çabaları, kendi yasalarından onların bile utanmaya başladıklarının bir göstergesidir.

Yasalara dayalı devlet yönetimini, hukuk devletini, derebeylik düzenine karşı kendi iktidar mücadelesinin bayrağı haline getiren burjuvazi, yüzyılın başından beri bütün kapitalist dünyada bu çelişkiyle yüzyüzedir. Toplumun demokratikleşmesi sürecindeki insiyatif burjuvazinin elinden çıkmış, işçi sınıfına ve emekçi kitlelere geçmiştir. İktidardaki burjuvazinin gitgide daha gerici konumlara kayarak demokratik kazanımlara cephe almasının temelinde bu olgu yatmaktadır. İşçi sınıfının ve emekçi kitlelerin, tüm demokratik güçlerin, demokratik mevzileri koruyup geliştirmek için sürdürdükleri mücadelesi, yasalar alanını bile, burjuvazinin saldırıda değil, konumlarını korumak için savunmada olduğu bir alana dönüştürmüştür.

Millet Meclisindeki son gelişmeler, somut olarak CHP ve onun hükümeti için de önemli bir olguyu vurgulamaktadır. Milliyetçi Cephe partileri gibi şimdi CHP de, ülkeyi yasalar olmadan yönetme çabasını simgeleyen bir tutumun ortağı olmuştur. Bu, gerici, açıkça faşist bir yönetimin yolunun yapılmasına bilerek ya da bilmeyerek yardımcı olan politikanın yeni bir örneği daha değil midir? CHP hükümeti, yalnız meclis gündemindeki yasa tasarılarının içeriğiyle değil, onları meclislerden "kitlelerin gözünü bağlayarak" geçirme çabasıyla da, rolünü gerici güçlerin sahne önündeki suflörlüğüne göre oynamış olmaktadır. CHP'nin meclislerin çalıştırılmasından muradı buysa, böyle çalışan meclislere MC partilerinin de "can kurban" diyeceğine kuşku yoktur.

• mehmet aközer

NATO'YU ÖVENE MÜKAFAT VAR

İpliği pazara çıkartılmış olan bir NATO'yu övebilmek artık o kadar kolay değil. Bugüne kadar ulusal bağımsızlıktan ve barıştan yana olan güçler *NATO'nun ipliğini pazara çıkarttılar.* Amerika'nın kontrolündeki bu saldırı anlaşmasının ulusal bağımsızlığımıza indirilen bir darbe olduğunu bütün açıklığı ile sergilediler.

Bugün, örneğin Tercüman gazetesi ve Kuzey Atlantik Paktı Derneği, otuzuncu yılını dolduran NATO'yu ancak mükafatlar vererek övdürebileceklerini anlamış görünüyorlar. Her iki kuruluş tarafından ortaklaşa düzenlenen yazı yarışmasında "başarılı" olanlara mükafat olarak para verileceği açıklandı. Birinciye on beş bin lira verileceği belirtilen yarışmada, yarışmacıdan "NATO'nun kuruluşundan bugüne kadar başarılarını, Avrupa ve dünya barışına hizmetlerini, Türkiye ve NATO ilişkilerini..." yansıtması isteniyor. Böylelikle kiralık kalemşörler ailesine yenilerinin katılması bekleniyor.

NATO'nun bu kadar "özverilerle" övülebildiği bir dönemde Dışişleri Bakanı Ökçün'ün de NATO'yu oldukça "sıkıntılı" bir biçimde övebildiği görülüyor. Ökçün bu saldırı paktının "Avrupa'da bloklararası çatışma olasılığının azaltılmasına ve yumuşamanın gelişmesine katkıda bulunduğuna" belirtiyor. NATO'nun bir *başka özelliğinin de bölgesinde "refah ve istikrarı* hedeflemek olduğunu" öne süren Gündüz Ökçün, "üye ülkeler arasındaki ekonomik işbirliğinin gerçekleştirilmesinin savunma alanında gerçekleştirilen işbirliği kadar önemli" olduğunu vurgularken, Türkiye'ye sömürüden, baskıdan, bağımsızlık ve egemenlikten verilen ödünlerden başka hiçbir şey getirmemiş olan bu saldırı paktına yeni ekonomik ödünler için göz kırpmaktan geri kalmıyor.

NATO'nun gönüllü savunucularından birisinin de sicilli sınıf düşmanı Perinçek olduğu görülüyor. "Sosyalist Sovyetler Birliği'ni kuşatmak için kurulan NATO"nun, bugün "Avrupa savunmasına hizmet eden bir nitelik kazandığını" "keşfeden" Doğu Perinçek, NATO "barikatlarını" sağlamlaştırmak için yaptığı çağrılarla Tercüman Gazetesinin açtığı yarışmanın birincilik adaylarından birisi olduğunu kanıtlıyor. Artık Doğu Perinçek'e Amerikan anahtarlarıyla açılmayacak kapı kalmamıştır.

Tanilli faşist kurşunlara iki yıldır direniyor

Nasıl savaşıyorlar

MAHMUT T. ÖNGÖREN

Odaya girince, orada görevli iki genç kızdan sonra, üçüncü sağlam insan ben oldum. Biran ne yapacağıma, nasıl davranacağıma karar veremedim. Sanki sağlamlığımdan utandım. Fakat odanın orasında burasında bedenlerindeki tutukluklan ortadan kaldırmak için çalışan insanların hiçbiri başını kaldırıp benimle ilgilenmediler. Büyük zorluklarla yerine getirmeye çalıştıkları devinimlerini sürdürdüler. Ama bacaklarından rahatsız olduğu anlaşılan karaderili bir genç adam, iki yanında uzanan ve istenildiği zaman yeri değiştirilebilen tahta parmaklıklara nefes nefese dayanarak iki adım attı ve üçüncüsünü atamadığı için sanki özür dilercesine bana bakıp gülümsedi. Ben bu gülümsemeye yanıt vermeye çalışırken, bir baktım odanın öbür tarafından tekerlekli iskemledeki bir genç adam yıldırım gibi yetişti, iskemlesinin tekerleklerini çevirerek, ve "Hadi bakalım, bir adım daha" diye çıkıştı karaderiliye. O da büyük bir gayretle üçüncü adımı attı. Bu kez de ben gülümsedim. Fakat aynı anda da odanın arka tarafında yalnız başına ayakta duran bir başkasına takıldı gözlerim. Bu odada, Türkiye'den uzakta, benim aradığım adam buydu gerçekte. Onunla nasıl karşılaşacaktım? Günlerce düşünmüştüm bunu. Ülkemde hiç tanışmamıştım kendisiyle. Orada, odanın arkasında, tek başına duruyordu ayakta. Ayakta mı? Nasıl durabilir ayakta? Bir gece evine girerken, arkadan birileri karanlıklara sığınarak, onun beline kurşunları yağdırmışlardı. Türkiye'de hiç tanışmadığım bu insan, şimdi burada ayakta elleriyle başını avuçlamış duruyordu karşımda. Birden, bu odada iyileşebilmek için bazen zorla, bazen iki görevli genç kızın çabalarıyla ve bazen de birbirlerinin yardımlarıyla çeşitli devinimler yapmaya çalışan hastalar sanki silindi gitti gözümün önünden. Koşup uzakta, ayakta duran ve hiç tanışmamış olduğum bu insanı kucaklamak geldi içimden. Ama hayır, yapamazdım bunu. Duygusallığı bir kenara bırakmak gerekiyordu. Ona doğru gideceğime, odadan dışarı çıktım, uzun koridorda bir iki tur atıp kendimi toparlamam gerekti.

Stoke Mandeville Hastahanesi tek katlı ve birbirine uzun koridorlarla bağlı çeşitli binalardan oluşan bir hastahane. İyileştirilmesine çalışılan hastaların hastalıklarından ötürü bu hastahanenin tek katlı olması gerekiyor. Bölümleri birbirine bağlı koridorlar tekerlekli iskemlelerdeki hastalarla dolu. Yine hastaların durumuna uygun çeşitli özel yataklar ve tekerlekli sedyeler de var. Belli ki burası özelliği olan bir hastahane. Ortalık tertemiz ve sıkı bir disiplinin izleri var her yanda. Koridorda dolaşırken hep böyle şeyler düşünüyorum ve sonra yine aynı büyük odaya dönüyorum.

Odadaki faaliyet aynı biçimde sürüyor. Benimle ilgilenen yine yok. Ama benim görmek, görüşmek istediğim insan şimdi odanın kapısına daha yakın bir yerde tekerlekli iskemlede oturuyor. Ona doğru, kayıtsız bir davranışla ilerliyorum. Sanki üniversitesindeki odasına pattadak giren bir yabancı gibi... O da bana kayıtsızca bakıyor. Çok yorgun bir görünümü var. Siyah gözlükleri parlıyor. Kendimi tanıtıyorum ve birden Server Tanilli'nin yüzü ve birazdan da tüm bedeni coşuyor. Bu değişikliği, bu canlanmayı sağlayan ben miyim? Neredeyse kendime çok büyük değer vereceğim. Seviniyorum. Ama işin içyüzünü anlayınca, biraz sonra çok daha sevineceğim. Çünkü ondaki bu değişmeyi sağlayan ben değilim, onun kendisidir. Onun içindeki direniştir, onun içindeki savaşım isteğidir. Onun bitip tükenmek bilmeyen bilincidir.

Demin ayakta gördüğüm zaman, başı avuçları içinde olan genç adamın üzüntüden, yılgınlıktan öyle durduğunu sanmıştım. Şimdi yorgunluktan öyle durduğunu öğrendim. Öğrendiğim gerçek olgu da bu genç adamın yılmayacağı ve yazgısına teslim olmayacağı. Onu ne faşist saldırılar durdurabilir, ne de karanlıkların arkasından atılan kurşunlar. Ama İngiliz kızın onu yapmaya çağırdığı bu bilmem kaçıncı çalışma sırasında konuşmadı Tanilli. Yalnız, kendisini benim boyum yüksekliğinde bir lastik deniz topunun üzerine arkası üstü yatırırlarken, "Bakın, neler yapıyorum." dedi. Kimin attığı hâlâ belli olmayan, ama kimin attırdığı apaçık ortada bulunan kurşunlarla yürüyemez duruma gelen bu genç adamı, koskocaman bir deniz topunun üzerinde arkaüstü yatarken gördüğüm dakikaları hiç unutmayacağım. Bir bilim adamı, renkli topun üzerinde yatıyor. Başından ve bacaklarından iki İngiliz kız düşmesin diye onu tutmuşlar. Alttaki top, yuvarlak olduğu için, her iki yana kayıyor. Neredeyse üzerindeki bedenin altından fırlayıp kurtulacak. Bunu bilenbeden kendi kendine, alttaki topun küçük devinimlerine karşı koymak amacıyla kıvrılıp bükülüyor. Ama topun üzerindeki genç adamda bu zor durumdan ötürü hiçbir yakınma yok.

Sonra, hastahanedeki yatak odasında onunla karşılıklı oturup konuşurken, Server Tanilli bana, "Yürüyeceğim." dedi. "Yürüyeceğim ve ayağa kalkıp savaşacağım." YÜRÜYÜŞ için ona bazı sorular sormayı düşünüyordum. Fakat birden buna hiç gerek olmadığını anladım. Orada, Londra'nın dışında, o kasabadaki hastahanede çeşitli tahta aygıtlar ve deniz topları ile boğuşarak Server Tanilli gerçekte o gün içinde bulunduğu koşullarla faşizmle savaşıyordu. Aynı odada onunla birlikte, iyileşmek için binbir zorluklarla çeşitli devinimler yapmaya çalışan hastalardan çok değişik bir insandı o. Ötekiler elbette son derece insancıl duygularla iyileşmek, sevdiklerinin yanına ve sevdikleri yaşama dönmek istiyorlardı. Tanilli de bana aynı konulardan söz etti. Aşktan, yaşama sevincinden ve çeşitli beğenilerinden örnekler verdi. Hastahanede yazdığı şiirlerini okudu. Yaşamaktan hoşnut olan bir insanı, tanıdım onda ben. Ama yine de ötekilerden çok önemli bir ayrılığı var Tanilli'nin. Türkiye'ye dönüp savaşmak... Başlıca bu nedenle tahta aygıtlar üzerinde zor devinimlere katlanıyor, topların üzerine yatıyor. Faşizmle bu tür savaşan insanı ilk kez gördüm o gün orada. Ve inanıyorum ki, bir gün Tanilli yürüyecek. Ve bizler de, karanlık kurşunlara hedef olmuş tüm yürekli insanlarımızın anısı yüreğimizde, Tanilli'nin arkasından yürüyeceğiz.

TÜRKİYE'YE S.ARABİSTAN'IN YANINDA VERİLMEK İSTENEN BEKÇİ YARDIMCILIĞINA DİRENMEK TÜM YURTSEVERLERİN GÖREVİDİR.

S.Arabistan'ın bekçi yardımcılığına hayır!

Batılı emperyalist ülkeler tarafından OECD bünyesinde Türkiye'ye yapılacak "mali yardım" programının çerçevesinde, emperyalizmin Ortadoğu'daki çıkarlarının başlıca jandarma karakollarından biri olan Suudi Arabistan'ın da sokulacağı, Guadelup zirvesinden sonra sık sık söylenir olmuştu. Ecevit hükümetinin de bu yönde girişimlere başladığı önceki haftalarda basında yer almıştı. Bu hazırlıklar geçen hafta içinde tamamlanarak S. Arabistan Maliye ve Ulusal Ekonomi Bakanı Ebal Khayil'in ziyareti sonucunda Türkiye ile bu ülke arasında 250 milyon dolarlık bir proje kredisi anlaşması imzalandı.

S. Arabistan'ın Türkiye'ye bu kapsamda bir "kredi açmaya" hazırlandığı, Ebal Khayil'in ülkemize gelmesinden önce de yetkililer tarafından açıklanmıştı. Kredi S. Arabistan'ın "gelişmekte olan ülkelere yardım" amacıyla oluşturduğu fondan sağlanacaktı ve 3 milyar dolarlık bu fondan Türkiye'nin yararlanabileceği üst sınır 300 milyon dolardı. Khayil'in ziyareti öncesinde Maliye'nin çalışmaları, üst sınırın tümüne ulaşılmasını sağlama yönünde yoğunlaşmıştı. Bu arada, genellikle proje karşılığı kredilere ayrılan bu fonun, bir istisna uygulanarak Türkiye için dışalımlarda kullanılacak program kredisini kapsaması için yoğun çaba harcanıyordu. Maliye Bakanlığı yetkilileri, daha önce saptanan TDÇİ, SEKA ve TEK projelerinin yanısıra Azot Sanayiinin yürüttüğü gübre tesislerinin de projeler kapsamına sokulması için uğraştığı bildiriliyordu.

Ebal Khayil'in Ankara'daki temasları sonucunda, ancak önceden belirlenmiş bulunan 250 milyon dolarlık proje kredisi üzerinde anlaşmaya varılabildi. Khayil'in daha fazla kredi için yetkili olmadığını belirtmiş, bu arada petrol alımı konusunda da hiçbir ilerleme sağlanamamıştı.

Türkiye ile S. Arabistan arasında Guadelup zirvesinden sonra gündeme gelen mali işbirliği sorununun, ekonomik olduğu kadar politik önemi vardı. Türkiye'nin S. Arabistan'a mali açıdan bağımlı hale getirilmesi, ülkemizin, Ortadoğu'da nefes darlığı çeken ABD emperyalizminin bir dayanak noktası olarak rolünün artırılması hesaplarının bir parçasıydı. Geçtiğimiz hafta Arap zirvesinde Mısır'a karşı alınan kararlarda S. Arabistan'ın karşı tutum alması, bu ülkeye Ortadoğu'daki yeni dönemde ne gibi işlevlerin biçimdiğini sergiliyordu.

Maliye Bakanı Müezzinoğlu'nun, Ebal Khayil'in ziyareti vesilesiyle, Türkiye - S. Arabistan ilişkilerinin, "bölgedeki öbür ülkeler için de yararlı sonuç vereceğinden" söz etmesi, bu ilişkilere politik içerik kazandırma çabasını yansıtıyordu. Türkiye'nin S. Arabistan büyükelçisi Fikret Bereket'in önceki hafta "Saudi Gazette" adlı gazeteye verdiği demeçte de, iki ülke arasındaki ilişkilerin Ortadoğu'da emperyalizm yanlısı bir antisovyetik cephenin oluşturulmasının aracı yapılmak istendiğini ortaya koyuyordu.

Böylesi anlayışla geliştirilen ilişkilerin Türkiye'de Ortadoğu'da bir jandarma rolünü vermekten başka sonuç sağlamayacağını, geçtiğimiz Çarşamba günü Teoman Erel gazetesindeki sütununda dile getiriyordu. Erel'in de "çılgınlık" diye nitelediği bu girişim, ülkemizi maliyeti korkunç serüvenlerin eşiğine getirecektir. Tüm ilerici, yurtsever güçler Türkiye'ye S. Arabistan'ın yanında verilmek istenen bekçi yardımcılığı işlevine karşı direnmek zorundadırlar.

Ecevit S. Arabistan Maliye Bakanı Ebal Khayil'le

Genç Öncü "18 yaşa seçme özgürlüğü"

Seçim yasalarında yapılmak istenen değişıklıklerle ilgili olarak toplumun çeşitli kesimlerinden gelen tepkiler yoğunlaşıyor.

Bu arada, yıllardır seçim yasalarında seçmen yaşının 18'e indirileceği yolunda söylenenlere karşılık bugüne dek herhangi bir değişiklik yapılmaması, 18-21 yaş arasındaki gençler tarafından çeşitli eylemlerde protesto ediliyor.

GENÇ ÖNCÜ seçmen yaşının 18 olması için tüm yurtta, örgütleri aracılığıyla yaygın bir imza kampanyası başlattı. GENÇ ÖNCÜ Genel Başkanı Abdurrahman Atalay'ın Millet Meclisi Başkanı Cahit Karakaş'a yazdığı bir başvuru mektubuyla başlatılan kampanya hakkında GENÇ ÖNCÜ Genel Merkez Basın Bürosu'nun verdiği bilgilere göre kampanya tüm yurtta, şubeler ve GENÇ ÖNCÜ'nün temel örgütleri olan komiteler aracılığıyla olanca hızıyla sürdürülüyor. Verilen bilgide, kampanyanın yalnızca Genç Öncülerle sınırlı kalmadığı, tüm ilerici gençler arasında ve olabildiğince, konunun tüm yurttaşlar arasında da sürdürüldüğü bildiriliyor.

Türkiye'nin tüm yörelerinden toparlanmakta olan bu imzalar, GENÇ ÖNCÜ Genel Başkanı'nın geçtiğimiz haftaki YÜRÜYÜŞ'te yayımlanan demecinde de belirttiği gibi, "Türkiye'nin işçi, köylü, öğrenci, emekçi gençliğinin 18 yaşa oy hakkı için verdiği mücadele"nin ergeç başarıya ulaşacağının en güzel göstergesini oluşturuyor.

Bu güncel istem doğrultusunda onurlu bir mücadeleyi başlatan GENÇ ÖNCÜ'nün yanında mücadeleye katılmak, 18 yaşındaki yurttaşlara seçme özgürlüğünün tanınması için çalışmak, demokratik toplumsal muhalefetin tüm kuruluşlarının, tüm ilerici, demokrat kişi ve kuruluşların zorunlu görevleridir.

Ekonomide son durum

Korkulu rüya görmemek için IMF'ye güvence

Müezzinoğlu taze para koşusunu sürdürüyor

Perde Dünya Bankası ile açıldı. Onu Suudi Arabistan Maliye Bakanı izledi. Daha Muhammed Ebal Khayıl Ankara'dan ayrılmak üzere idi ki, Federal Almanya Başbakanı Helmut Schmidt'in özel temsilcisi Kiep Türkiye'ye teşrif etmişti.

Geçen hafta Ankara dış ekonomik ilişkiler açısından son derece yoğun bir trafiğe girmişti. Adına kibarca "dış ekonomik ilişkiler" denilen olayın arkasında, aslında tam anlamıyla emperyalizmin tüm kurumları ve bunların temsilcilerinin "arz-ı endam"ları yatmaktaydı.

Geçen Pazartesi "incelemelerine" başlayan Dünya Bankası heyeti bu kez, geçen yıllara göre, oldukça değişik bir ekiple gelmişti. Değişikliğin iki yönü önem taşımaktaydı. İlki, Dünya Bankası geniş bir heyetle Ankara'ya gelmeyi uygun bulmuştu. Sanayi ekonomisinden, enerji ekonomisine dek, kendi alanında "uzmanlaşmış" kişiler vardı heyette. Türk ekonomisinin inceden inceye hallaç pamuğu gibi atılması öngörülüyordu. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ele alınacaktı öncelikle. Arkasından ödemeler dengesi, milli gelir hesapları, yatırımlar, tasarruflar derken Türk ekonomisi son yılların en yoğun incelemesine tanık oluyordu. Değişikliğin ikincisi, heyetteki kişilerin "mevkilerinden" ileri geliyordu. Dünya Bankası'nın "önemli" kişileri ve patronlarının yakından tanıyıp, sevdikleri kişiler heyette yer almıştı. Avrupa masası şefi Dubey işte Dünya Bankası'nın "önemli" kişilerindendi ve Türkiye'ye başkanlık etmek üzere bu kişi gönderiliyordu. Heyetin çoğunluğu Hint asıllı idi. Ama, artık "amerikanize" olmuş Hintlilerdi bunlar. Kısaca, "Hintli" demeye bin tanık isterdi.

IMF İLE İLİŞKİLER DÜZELİYOR

Görünürde Türkiye IMF'ye "rest" çekmişti. Hani insanın neredeyse inanacağı geliyordu "Bülent Bey'in" IMF karşısında gösterdiği dirence. Konu devalüasyondan ileri geliyordu. Ama, basına sürekli yansıtıldığı gibi devalüasyonun gerçekleştirilip gerçekleştirilmemesinden dolayı değil. Bu saptırmanın ve aldatmacanın tam tersine devalüasyonun "zamanlamasından" kaynaklanan bir "dargınlık"tı görünüşteki direnç.

IMF "taze para" bir yana, yeni borç olanakları bir yana, uluslararası bankalara gönderdiği tekekslerde daha borçların ertelenmesine bile karşı bir tavır almıştı. "Bülent Bey'i" iyice köşeye sıkıştırmıştı. Londra'da borç erteleme görüşmeleri bir türlü sonuçlanmıyordu. Oysa, "tarihin en büyük borç erteleme operasyonu" olarak Batı basınında propagandası bile yapılmıştı. Ama, uluslararası bankalar ertelemeye aldıkları teleksler den dolayı, bir türlü yanaşmıyorlardı.

Erteleme ve yeni borç için önemli isteklerden biri devalüasyondu. Önce buna şiddetle karşı çıkan "Bülent Bey" giderek yumuşamak zorunda kaldı. Batı'ya bağımlılık "bu zorunluluğu" beraberinde getiriyordu. Konu, yinelemekte yarar vardır, devalüasyonun yapılması değil, zamanlaması ile ilgiliydi. "Bülent Bey'in" önünde rüyalarına giren, midesinde sapzmlara yol açan koskoca bir kurultay vardı. Hükümetin son birbuçuk yıla yakın "icraatı" kurultayda, genel başkana rağmen, büyük huzursuzluklara yol açacaktı. Bu, genel başkana iletiliyor ve Ecevit bunu iyiden iyiye biliyordu. Her türlü perde arkası oyunlara rağmen, kurultaya istediği yönü verememişti delege seçimleri sırasında.

İkinci korkulu rüya, Ekim'deki Senato seçimleri idi. Bir yılda iki kez devalüasyon yaparak önce Kurultay'a sonra da Senato seçimlerine gitmek, Ecevit'in hesabına göre, pek uygun değildi. Omuzları bu yükü kolay kaldıramazdı. Hükümet koltuğunu da hani pek seviyordu. "İktidar olmak" için neler vermişti? Şimdi yurt içinde "iktidarda kalabilmek" için neler vermekte idi? Amerikan üslerinin — ki, kendisi artık "tesis" diyor — açılması, işverenlerle haşır-neşir olması, 1978 yılını onlara en yüksek kârlarla armağan etmesi sonucunda bir devalüasyon zamanlaması nedeniyle iktidardan uzaklaşmak pek de "sevimli" bir olay değildi.

O halde anlaşmak gerekirdi IMF ile. Peki, ama nasıl?

Karşılıklı anlayışla!

IMF, uluslararası kükreyen bir kuruluş olduğuna göre, dediği dedikti. Ama, emperyalizmin ünlü merkezleri de doğrusu "Bülent Bey'i" şimdilik harcamak istemiyordu. Her ne kadar halkın önünde karizmasını giderek yitiriyorsa da, yine sahip olduğu geniş bir taban vardı. Geniş bir parti örgütü vardı. Son zamanlarda artık bir işe yaramayan bir örgüte dönüşmüştü, ama istese parti tabanını harekete getirebilirdi. İşte, bu gerçeği göz önünde tutarak devalüasyon koşulu, bir başka koşula bağlı olarak Bülent Bey'in isteği doğrultusunda ertelenebilirdi. Bülent Bey "devalüasyon için seçim sonrasına" söz vermişti. O zamana değin, devalüasyonu fiilen yürürlüğe sokacak bir başka mekanizmaya gerek vardı. Hemen o formül bulundu:

Katlı kurda doların fiili değeri Türk Lirası karşısında arttırılıyor, lira değerini yitiriyordu. Uygulamada değerini düşürecek, ama resmi parite ve fiyat olarak yine 25 lirada kalacaktı. Oysa, katlı kur ile bir yandan işçiye, bir yandan turiste, bir yandan da ithalatçıya 35 ve belki de 40 lira olacaktı. Fiyat ayrı bir pazarlık konusuydu. Ancak, zamanlamada anlaşmaya varılmıştı. Katlı kur ile fiilen IMF'nin dediği oluyor. Resmi fiyatın 25 lira kalması ile de görünürde "Bülent Bey'in" de dediği oluyordu.

Ancak, bu kez içerde bir sorun çıkmıştı. Katlı kur mu, prim sistemi mi?

Buna da Merkez Bankası başta olmak üzere, çeşitli kuruluşlar karşı çıkıyordu. Prim sisteminde sadece işçi ve turiste katlı kur uygulanıyor, bu ithalatçıları kapsamadığı için IMF'nin isteklerine ters düşüyordu. Ama, IMF'yi zamanlama konusunda "ikna" edebilen "Bülent Bey" herhalde kendi oluşturduğu bürokrasi ile başa çıkamayacak değildi. Onun için, hemen belli çevrelerde yüksek bürokraside değişiklikten söz edilmeye başlandı. Hemen bunlar yayıldı. Derken katlı kur herkesin bir anda benimsediği bir politika olmuştu!

IMF katlı kur uygulamasının kesinlikle bir devalüasyonla noktalanacağı konusunda "güvence" almış ve böylelikle de "IMF'nin yumuşamaya başladığı" söylentileri yaygınlık kazanmıştı.

İşte, tam bu sırada Schmidt'in özel temsilcisi Kiep çıkageldi. IMF'nin yumuşadığından, Washington'da kirazların çiçek açtığından söz eden Kiep, daha Ankara'ya ayak bastığı andan başlayarak "pembe bir dünya"nın resmini çizmeye başlamıştı. Aslında yeni bir şey getirmiyordu. Özetlenen anlaşmadan sonra getireceği sadece bu mekanizmanın nasıl işlerlik kazanacağına ilişkin ayrıntılardı.

Kiep'le ayrıntılar ele alındı. Miktarlar belki hafif hafif dile getirilmeye çalışıldı. Zaman konusunda aynı görüşler benimsendi. "Ekonomiyi güçlendirme programı", her ne kadar içinden, Demirel'in deyimi ile "sadece zam" çıktıysa da, yine Kiep'e anlatıldı. Kiep "tekrar gelmek üzere" ayrıldı Ankara'dan.

Şurası artık kesindi ki, Batı "Bülent Bey'in" burnunu yeterince sürtmüştü. Emperyalizmin ne olduğunu Bülent Bey artık öğrenmiş olmalıydı. Şimdi biraz para koklatılacak, arkasından yeni taleplerle CHP hükümetinin önüne çıkılacaktı:

Zaten Kiep'den hemen bir gün önce Ankara'ya gelen Suudi Arabistan Maliye Bakanı'nın havasından da Batı'nın tavrındaki değişiklik açıkça ortaya çıkıyordu. Batı'nın değişen tavrını en iyi yansıtabilecek olanların başında kuşkusuz Suudi Arabistan geliyordu. Tavır değişikliği kendisini 250 milyon dolarlık proje kredisi ile göstermişti. Gerçi dışalımlarda kullanılmayacak bir kredi idi bu, ama ne olursa olsun, yine de Batı'ya bağımlılığı ile ünlü bir ülke *proje karşılığı da olsa*, Türkiye'ye kredi açmıştı. Ancak, bir olay yine dikkatlerden kaçmadı.

Kredi verilecek, fakat petrole dokunulmayacaktı konular arasında. Ankara Suudi Maliye Bakanı Khayıl gelmeden petrol üzerine de hesap yapıyordu. Ne var ki, umduğunu bulamadı. Khayıl "buna ben yetkili değilim" diyor ve Türkiye'nin peşin para ile petrol isteğini geri çeviriyordu.

Petrol almak, anlaşılan başka isteklerin yerine getirilmesi ile gerçeklik kazanacaktı. Çünkü, Khayıl kapıyı pek de kapamıyordu. Bir heyetin önümüzdeki aylarda Suudi Arabistan'a gitmesi söz konusu idi. Petrol o zaman ele alınacaktı. Geçecek zaman içinde de, Türkiye'den istekler ne olacaktı, ne kadarı yerine getirilecekti?.. Buna bağlı bir olaydı petrol almak.

F. Almanya'da gerici muhalefetin üyesi Kiep

EKONOMİ HABERLER

BANKALAR YASASINDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

Yetki Yasası çerçevesinde Bankalar Yasası'nda yapılan değişikliğe göre, banka bünyesindeki vakıf, sandık gibi kuruluşların sahip olacakları hisse oranı yüzde 40 ile sınırlandı. Şahısların yüzde 30'un üzerinde hisse sahibi olmasının da engellendiği yasada, hisselerin tümünün 'isme yazılı' olması ve her bir hissenin değerinin 1.000 TL'dan düşük olmaması koşulları getirildi. Eski yasada ise hisselerin yüzde 51'inin isme yazılı olması ve hisselerin değerinin 1.000 TL'yi aşmaması hükmü yer almaktaydı.

Yasanın değiştirilmesi beklenen 38. maddesi uzun tartışmalardan sonra hemen hemen aynı kaldı. Buna göre, bankalar daha önce olduğu gibi, hakiki ve hükmi şahıslara sermaye ve ihtiyat akçeleri toplamının yüzde 10'una kadar kredi açabilecekler. Ancak, sanayi, madencilik, enerji, bayındırlık, ulaştırma ve turizm sektörleri ile ihracat alanlarında, kredi hadleri yüzde 25'e çıkabilecek. Şubelerin, idari komitelerinin ve banka idare meclislerinin kredi açma sınırlarını da genişleten yeni kararnameye göre bankaların kabul edilebilir mevduat oranları da yükseltildi...

MERSİN SODA SANAYİİ'NE YAPILAN "KOLAYLIKLAR"

Geçen ay 859 çalışanın işten çıkartıldığı Mersin Soda Sanayii'nin Aralık ayı içinde Sanayi Bakanlığı'na yaptığı başvuru olumlu bulundu ve toplam 430 milyon liralık iki yatırım projesi için çeşitli kolaylıklar sağlandı. Gümrük bağışıklığı ve yatırım indirimi şeklinde sağlanan kolaylıkların 100 milyon lirayı aştığı yatırım projelerine, ayrıca faiz farkı ödemesi ve vergi iadesi kolaylıkları da tanındı.

İşçi, teknisyen ve mühendis dayanışmasının *en güzel örneklerinden* birinin verildiği Mersin Soda Sanayii'nde, işveren bu dayanışmanın diğer işyerlerine sıçmamaması için, aylar öncesinden hazırladığı oyunu uygulamaya koyuyor. Oyun çok girift, ama çok da kârlı. Bilindiği üzere CHP'nin sermayesinin yüzde 27,8'ine sahip olduğu İş Bankasının, Mersin Soda A.Ş.'de yüzde 40 hissesi bulunuyor.

İŞÇİ DÖVİZLERİ NASIL ÇEKİLECEK?

Yurt dışında çalışan işçilerin döviz tasarruflarını yurda göndermeyi "özendirici" önlemler çerçevesinde, Maliye Bakanlığı'nca yeni bir tebliğ yayınlandı. Tebliğe göre, yurt dışında çalışan işçiler tarafından açılacak DÇM (Dövize Çevrilebilir Mevduat) hesapları yurt içinde alınacak kredilere teminat olabilecek. Bu arada, yurt dışında çalışan işçiler, Türkiye'deki bankalardan, ana para ve faizleri, dövizle ödenmek koşuluyla 300 bin liraya kadar kredi alabilecekler.

Sinop Cezaevi: yangının arkasında kimler var?

Bundan bir süre önce yanan Sinop Cezaevi üzerinde basın organlarında uzun uzadıya durulmuş ve yangın nedeni olarak mahkumlar gösterilmişti. Cezaevi yönetimince mahkumlar suçlanmış ve yangından sonra 28 mahkum "elebaşı" olarak gösterilmiş, diğerleri de çeşitli cezaevlerine dağıtılmıştı. Ancak bugüne kadar, basın organlarında cezaevlerinde olup bitenlere, mahkumlara reva görülen muameleye ilişkin tek bir satıra da rastlanmadı.

YÜRÜYÜŞ'ün Sinop cezaevinden başka kentlere nakledilen tutuklulardan birinden aldığı bir mektuptan edindiği bilgilere göre, sürgün yeri olarak bilinen "tarihi" Sinop cezaevinde olup bitenlere ilişkin olarak mahkumlar tarafından dile getirilenler bu "zindan"ın içyüzünü ortaya çıkartıyor. Mahkumlar, cezaevinde bulunan gardiyanların sistemli bir biçimde mahkumları dövdüklerini bildiriyorlar. Genellikle birbirleriyle akraba olan gardiyanların sudan gerekçelerle mahkumları ayakları patlayıncaya kadar dövdükleri, bununla da yetinmeyerek bir insanın yatmasına olanak olmayan hücrelere tıktıkları belirtiliyor. Bakırköy Akıl Hastanesinde "tedavi" gördükten sonra Sinop cezaevine gönderilen bir mahkumun, bu hücrelerden birinde 18 ay kaldıktan sonra "asılı olarak bulunduğu" iddiası ise, bugüne kadar açıklık kazanmadı. Hücrenin tavanında bir insanın kendisini asması için uygun yer olmadığını bilen mahkumlar için bu sözler bir "iddia" olmanın ötesine geçmiyor.

Bugün artık yanarak kül olmuş bulunan cezaevinde gardiyanların gazabına uğrayan birçok mahkumun yanısıra, Abdurrahman Kodumbaşı adlı mahkumun da tıkanan bir lağımı temizlemek için zorlandığı ve sonuçta zehirlenerek öldüğü bildiriliyor. Öğrenildiğine göre birçok mahkum da hasta olmalarına karşın cezaevi yönetimi tarafından hastaneye gönderilmeyerek ölüme terkedilmiş bulunmaktaydı. Bugün çeşitli cezaevlerine dağıtılmış bulunan 550 mahkumun daha önce Sinop cezaevi tarafından verilmiş bulunan çeşitli disiplin cezalarını çektikleri de biliniyor.

"Geceyarısı Ekspresi" adlı filmde Türkiye'deki cezaevlerinin koşullarının "son derece yanlış ve aşağılayıcı" bir biçimde aktarıldığını belirten hükümet yetkilileri filmin gerçek dışı olduğunu kanıtlamak için yoğun çaba harcarken Sinop cezaevindeki mahkumlardan bu sesler yükseliyordu. Gerçekleri ortaya çıkarmak için hiçbir şey yapılmıyor, geniş bir araştırmaya gerek görülmeden cezaevi yangınının sorumluları bir çırpıda "bulunuyor" ve mahkumlar bir kez daha suçlanıyordu. Renkli sayfalarını cezaevi yangınına ayıran sermaye basını da suçlama korosunda yerini alıyordu.

Sinop cezaevi tek örnek mi? Cezaevlerindeki yaşam koşullarının insanlık adına utanç verici olduğunu bilenler için Sinop cezaevi tek örnek değil. İnsanlık adına utanç verici olan cezaevi koşullarının değiştirilmesi ve "tarihi" Sinop cezaevi ile birlikte tarihin çöp tenekesine atılması gerekiyor.

Türkiye'de nazi kalıntılarına yer yok

"Bugün Alman Milleti ikiye bölünmüş durumdadır. Birinci Alman Devleti demokratik, parlamenter bir rejimle yönetilen Federal Almanya, ikincisi ise totaliter bir baskı rejiminin uygulandığı, kendisine Alman Demokratik Cumhuriyeti adını veren devlettir..."

"Eğer Doğu Almanya'nın kapılarını birgün açacak olursanız, içerde kimsenin kalmadığını görürsünüz."

Alman işçi ve emekçilerinin onuru olan Alman Demokratik Cumhuriyeti hakkındaki bu sözler, bir Alman faşist parlamenteri ile bir eski TC Başbakanı tarafından söyleniyordu. Ankara'da bulunan Alman Kültür Merkezi, "Türk-Alman İlişkileri" konulu bir sempozyum düzenlemişti. Bu sempozyuma çeşitli Batı Alman partilerinden milletvekilleri, bazı eski AP'li bakanlar ve bir de bir zamanların "Hitlerci Başbakanı" Sadi Irmak katıldı. Türkiye'deki faşistleri de desteklemesiyle ün yapan bir Batı Alman partisinin, CDU'nun bir parlamenteri olan Erich Mende, sözde "Türk-Alman ilişkilerini" inceleyecek olan bu toplantıda babaları SS'leri aratmayacak zehirler saçtı. Türkiye'nin tanıdığı ve Türkiye'yi tanıyan, karşılıklı büyükelçiler düzeyinde ilişkilerinin olduğu ve çeşitli kültür ve ekonomik işbirliği anlaşmaları yapılmış bulunan bir devlete, Alman Demokratik Cumhuriyeti'ne küfretmek için Batı Alman Nazi kalıntıları ile yerli malı gericiler birbirleriyle yarıştılar. "Arada bir" de toplantının ilan edilen konusuna, "Türk-Alman ilişkilerine" değinildi.

Türkiye'de yabancı bir devletin yerli malı gericiler aracılığıyla bir başka yabancı devleti kötüleme kampanyası açmasının, Türkiye hükümeti tarafından bir an önce ele alınması gereken bir durum olduğu açıktır. Bu durum, barışı, yumuşamayı, sosyalist ülkelerle ilişkileri ne derece etkiler, bu bilinmez ama, Batı Almanyalı Nazi kalıntılarının Türkiye'de tüm Alman işçi ve emekçilerinin devletine bu denli pervasızca saldırmalarına ve sosyalist ülkelerle ilişkilerin Nazi kalıntıları tarafından bozulmasına izin verilemez.

NOT...

FERHAT GÜN

Şeytan uçurtması

Bugünlerde Türkiye'ye gelen ve bu arada geçtiğimiz hafta bir de konferans veren iki Amerikalı'yı tanıyalım ilk önce.

Birinci Adam: Dr. Gregory Treverton. Merkezi Londra'da bulunan Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Başkan Yardımcısı. ABD'nin en üst düzeydeki güvenlik ve istihbarat örgütlerinde görevlerde bulunmuş. Princeton ve Harward Üniversitelerinde öğrenim gördükten sonra "Rod Vakfı" görevlisi olarak 1971 ve 1972 yıllarında Brezilya ve Peru'da araştırmalar yapmış. 1975 yılında ABD Senatosu'nda istihbarat faaliyetleri üzerinde soruşturma yürüten Özel Komite'de görev almış ve aynı yıllarda ABD'nin en üst düzeydeki güvenlik ve istihbarat örgütü "Ulusal Güvenlik Kurulu" üyeliği görevinde bulunmuş. Başkan Carter'ın güvenlik danışmanı Brezinski'nin yardımcılarından...

İkinci Adam: Prof. Lawrence Whetten. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü üyesi. Münih'teki Uluslararası İlişkiler Okulu yöneticilerinden. 1960-1963 yılları arasında ABD Hava Kuvvetleri'nde harekat istihbarat subayı olarak görev yaptıktan sonra Newyork Üniversitesi'nde doktora yapıyor ve daha sonra da ABD Dış Politika Araştırma Enstitüsü'nde danışmanlık görevini sürdürüyor...

Bu iki Pentagon uzmanı Ankara'da, Amerikan Kütüphanesi'nde verdikleri konferansta, dünyanın çeşitli bölgelerindeki gelişmelerle ilgili yorumlarda bulunuyorlar ve bu arada özellikle İran'da terse katlanan ABD dış politikası üzerine görüşlerini açıklıyorlar.

Siz bakmayın Amerika'dan Amerikancı burjuva basının, bu olayı en mahrem yerlerinde saklama telaşlarına. Ne malın gözü olduklarını gizleme zahmetinde bile bulunmadan, Türkiye'nin başkentinde "Harbi keriz-marşandiz" dercesine kimliklerini ve düşüncelerini sergilediklerine göre bu iki CIA uzmanının Ankara'daki gösterileri daha üst makamlarca planlanmış olmalı.

Şimdi gelelim "çeşitli gelişmeler"le ilgili açıklamalarına...

Dr. Treverton ve Prof. Whetten'e göre "Ortadoğu'da dikkati çeken gelişmelerin başında çeşitli ülkelerdeki etnik grupların, özerklik ya da bağımsızlık yönündeki mücadelelerinin ciddi bir akım hali göstermesi" gelmektedir.

Herhalde CIA'nın sözü dinlenir uzmanlarının başında gelen bu adamların Türkiye'ye gelip açıktan açığa bunları söylemeleri nedensiz olmasa gerektir.

Bu, başta Amerika olmak üzere emperyalist güçlerin Ortadoğu'da fiilen sahneye koymaya çabaladıkları "mozaik politikası" ile ilgilidir.

Nedir "mozaik" politikası?

ABD'nin, Şah rejiminin çökmesiyle İran'da uğradığı darbeye karşı, bölgede ayrılıkçı akımların beslenmesi ve desteklenmesi yoluyla küçük devletler yaratılması hedefine yönelik politikasına "Mozaik politikası" adı veriliyor. Emperyalizmin Ortadoğu'da sahneye sokmağa çalıştığı bu politika tehdit ve baskı ile somutlanıyor.

Örneğin İran'a deniliyor ki: "Benim isteklerimin dışına çıkamazsın. Çıkarsan, içindeki ayrılıkçı akımları başına bela ederim."

İşte size somut örnek. Tahran kaynaklı şu haberi okuyalım:

"- İran'daki olaylarda Kürt ayrılıkçılık hareketinin CIA tarafından desteklendiği ve bu amaçla Şah rejimi düştükten sonra bazı Kürt liderleriyle CIA arasındaki ilişkilerin yoğunlaştığı bildirilmektedir.

İfade edildiğine göre, CIA ile ilişki içinde olan belli başlı Kürt liderleri arasında Mehdizade, Sahni ve Cavanmardi'nin isimleri sayılmaktadır.'..."

Bu ilginç haberi okumağa devam edelim:

"- Adı geçen bu Kürt liderlerinin gerilla müfrezeleri kurmak için CIA'dan bol miktarda silah ve para desteği sağladıkları belirtilmektedir. Bu konuda verilen bilgilere göre, CIA, İran'daki gelişmelere karşı kullanmak istediği Kürt ayrılıkçılık hareketinin başına Amerika'da bulunan eski Kürt liderlerinden Molla Mustafa Barzani'yi geçirmek istemiş, ancak Barzani bu iş için İran'a hareketinden önce ölmüştür. Bunun üzerine CIA, daha önce SAVAK ile ilişkili oldukları bildirilen Ahmet Mehdizade, Sahni ve Cavanmardi adlı Kürt liderleriyle sıkı ilişkiler kurmuştur..."

Sözkonusu haber bundan sonra Türkiye'yi de ilgilendirmesi bakımından ilginçliğini sürdürüyor. Devam edelim okumaya:

"- Öte yandan özellikle son günlerde İran ordusu tarafından yakalanan Kürt gerillaların üzerinde ele geçirilen bol miktardaki Amerikan yapısı silah ve teçhizat dikkati çekmektedir. Bu arada yakalanan bazı Kürt gerillaların üzerinde, Kürt hareketinin komşu Irak ve Türkiye'ye de yayılmasını öngören bazı belgelerin ele geçirildiği bildirilmektedir. Siyasal gözlemciler, başta ABD olmak üzere, batılı büyük ülkeler tarafından Kürt ayrılıkçılık hareketinin beslenerek, İran, Irak ve Türkiye'ye karşı bir baskı ve tehdit unsuru olarak kullanılmak istendiğini kaydetmektedirler..."

Haber üzerinde yorum yapmayı gerektirmeyecek kadar açıktır. Şimdi tekrar şu Amerikalılara dönelim.

Amerikalı strateji uzmanlarının konferansta açıkladıkları önemli bir nokta daha var. O da "Nixon doktrini"nin terki. Bakın bu konuda ne diyarlar adamlar:

"- ABD'nin bölgesel çıkarlarını, ABD'nin askeri ve siyasi varlığını asgaride tutarak, bu çıkarları, ABD'ye bağımlı bölge ülkelerine savundurmak şeklinde özetlenebilecek Nixon doktrini son yıllarda meydana gelen çeşitli gelişmelerle artık geçerliliğini yitirmiştir. Bu durumda *ABD'nin hayati çıkarlarını ilgilendi*ren gelişmelere, özellikle petrol kaynaklarının yoğun olarak bulunduğu Ortadoğu'da olumsuz gelişmelere karşı ABD doğrudan müdahale edebilecektir..."

Ortadoğu'da artık sonun başlangıcını yaşamağa başladığının farkına varan emperyalizmin, "eceli gelen köpeğin" yaptığını yapmağa çabaladığının resmidir bu...

Ancak, emperyalizmin Türkiye'yi de içine alan bölgedeki alanda oluşturduğu incelikli hesap, taktik ve alçaklıkları dikkatle izlemek, bu planın içinde yerli işbirlikçilerinin pay ve rolünü iyi değerlendirmek ve bilimsel sosyalizmin şaşmaz kılavuzluğuna biraz daha sarılmak zorunludur.

Yoksa emperyalist-kapitalist sistemin şeytan uçurtmalarına takılmak kaçınılmaz olur. Emperyalist patentli "mozaik" politikaları, biraz da şeytan uçurtmasına takılanların öyküsüdür, hem içte hem dışta...

Türkiye'de karayolları

EMPERYALİST TEK

HASAN AKYAR
İnşaat Mühendisleri Odası
Genel Sekreteri

İçinde yer aldığı toplumun, sosyal ve ekonomik yapısına bağlı olarak biçimlenen ULAŞIM olgusu, insan ve mal taşıması olarak tanımlanabilir. Ulaşımın yarattığı sorunlar ve bu sorunların boyutlarını da yine bu yapı belirler. Sorun, emperyalist-kapitalist sisteme bağımlı ülkelerde daha da karmaşık ve bu ilişkiler ağı içinde çözümü çok zor bir durum almıştır.

Ulaşım olayının kendi alanı dışında etkileri ve bu etkilerin boyutları çok geniştir. Bu nedenle ulaşım olayını bir sistem olarak ele almak, ülkenin toplumsal ve ekonomik yapısıyla birlikte incelemek gerekir. Bu tür bir yaklaşım, ulaşım olayı ile ilgili sorunların irdelenebilmesi, araştırılması ve derlenmesi gereken verilerin içerik ve kapsamını da belirler. Sorunun araştırılmasında ve irdelenmesinde kullanılacak veriler ve bilgiler, bunların tür ve biçimleri, soruna yaklaşım biçimine, bakış açısına ve getirilmek istenen çözümün niteliğine bağlıdır.

Buradan varmak istediğimiz gerçek şudur: Biz mühendisler, teknisyenler olarak böylesi "karmaşık" bir soruna nasıl yaklaşabiliriz? Nasıl öneriler getirebiliriz? Geliştirdiğimiz öneriler, gerçekte "bilimsel" ve "bilimin" tüm gereklerini yerine getirmesine karşın, niye sorunların aşılması yolunda adım atılamıyor?

Tüm bu ve benzer sorulara, bir başka soruya yanıt ararken açıklık getirilecektir. Ulaşım olayının, üretim ilişkileri ve üretici güçlerin gelişmişlik düzeyi ile karşılıklı bağları, bu ilişkinin biçimi ve niteliği nedir? Burada açılacak ve derinlemesine irdelenecek konu budur ve bu olması gerekir.

Sorun bu boyutlarıyla ele alınıp, incelense bile yine yanılgılara varılabilir. Bu yanılgılardan birincisi, soruna, sorunun arkasındaki ekonomik ve politik güçler ortaya konarak, işlevsel bir çözümlemeyle yaklaşılırsa, ülkedeki üretim ilişkilerinin niteliği ve buna bağlı olarak uygulanan ekonomik politikanın özellikleri ve bu özelliklere göre ulaşım olayının biçimlenişi ortaya çıkacaktır. Bu da soruna belirli yaklaşımlar sağlamak ve sorunun çözümlenmesini yürüten teknisyende böyle bir yapıda hiçbir şeyin yapılamayacağı kanısını yaratacaktır.

İkinci yanılgı ise, soruna salt ulaşım planlaması açısından bakıldığı zaman, daha açık bir deyişle, olayı toplumsal boyutlarından soyutlayarak, ulaşım planlama "biliminin" gerekleri yerine getirilerek yapılacak çalışmadır. Bu tür bir çalışmanın ürününün de soruna kalıcı çözüm getirmediğine, "bilimin" tüm gerekleri kullanıldığı halde çözümün neden uygulanamadığına ve beklenenden farklı sonuçlar doğurduğuna, çalışmayı yürüten teknisyen tutarlı bir yanıt bulamayacaktır. Başta da üzerinde önemle durduğumuz gibi, ulaşım olayına ilişkin çalışmalarda kullanılacak veri ve bilgilerin, yukarıda sergilenen yanılgılara götürmemesi için titiz bir inceleme sonucu toplanması, gerek nitelik ve gerekse niceliksel açıdan doğru değerlendirilmesi zorunludur.

Özetleyecek olursak; soruna, ulaşımın sosyal ve ekonomik yapıdan soyutlanamayacağı görüşünü mutlaklaştırıp, slogan düzeyinde yaklaşılırsa, bu yapıda hiçbir şeyin yapılamayacağından hareketle bu düşünüş eylemsizlikle sonuçlanabilir. Yapı ne olursa olsun, sistem ne olursa olsun soruna çözümler getirilebilir yaklaşımı ise, mevcut yapının kendisi için geçici rahatlıklar üretmekten öteye gidemeyeceği gibi, geniş halk kitleleri açısından da kalıcı çözümler getiremeyecektir.

Ülkemizde ulaşım alt sektörlerinin, tek tek ulaşımla ilgili yatırımların, ülke ulaşım modelindeki yerini değerlendirirken, bu tür farklı yatırımların uygulamada öncelikleri irdelenirken ülkemizin iki temel gerçeğini belirtmek gerekir.

Birinci gerçek, ülkemizin emperyalist-kapitalist sisteme bağımlı ve giderek bu bağımlılığı pekiştirici nitelikteki önlemlerle geliştirilen çarpık sanayileşme ve kentleşmenin her geçen gün giderek artan bir oranda bir ulaşım talebi yarattığıdır. Ekonomik bünyenin kendine koşut olarak bölgelerarası sosyal, ekonomik ve kültürel ilişkileri artıracak ve ulaşım talebinin belirli bir ölçüde artmasına neden olacaktır.

Bu veriden kalkarak artan talebi karşılamak için kısa vadeli, sorunu bir süre daha öteleyici yatırımlara gidilmesi yanlıştır. Çünkü önce yaratılan ve sonra gerekçe olarak kullanılan bu talep gerçek bir talep değildir. Sanayileşme ve kentleşmenin gelişigüzel büyümesi, bölgelerarası dengesiz gelişimi, ülkesel fiziki arazi kullanım planlaması ve uygulamasının olmayışı, "şişirilmiş" ve "gereksiz" biçimde nitelendirilebilecek bir ulaşım talebi yaratmaktadır. Bu türden "bilimsel" gerekçe gösterme anlayışından kesinlikle vazgeçilmeli, yatırımlara girişilmeden önce, ülkesel boyutta arazi kullanım politikalarıyla ulaşım talebini denetleme yolları aranmalıdır.

İkinci gerçek, ülkemizde 1950'lerden sonra başlatılan karayollarına; ulaşımın diğer alt sektörlerine göre ağırlık veren karayolculuk politikası ve bunun günümüze yansımasıdır. Bu yansıma günümüzde son yıllardaki petrol bunalımının getirdiği büyük ek yükle birlikte ağırlığını olumsuz yönde giderek artırmaktadır.

KARAYOLCULUĞU TERCİHİNİN NEDENLERİ

Türkiye'deki ulaşım politikalarının değerlendirilmesinde, önce, 1950'lerden bu yana demiryolları aleyhine neden karayollarının tercih edildiğini irdelemek ve doğru saptamalar yapmak gerekir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında izlenen demiryolu politikasının, birçok "bilim adamı"nca "devletçi bir uygulama" olarak yorumlandığı ve 1950'lerden sonra izlenen karayolu politikasının da "devletçiliğe tepki" biçiminde değerlendirildiği bilinmektedir. Öncelikle bu yanlışın üzerine gitmek gerekir.

19. yüzyılın sonlarına doğru dünyanın emperyalist ülkelerce paylaşılması ile birlikte, Osmanlı İmparatorluk toprakları, gerek hammadde kaynağı ve pazar olanakları yönünden, gerekse zengin ve el değmemiş Orta Doğu ülkeleri pazarlarının ele geçirilmesi açısından merkezi öneme sahipti. Bu amacı gerçekleştirme yönünde Osmanlı ülkesinde ilk adım, o dönemin gereksinimlerini karşılayan ve belirli bir teknolojik gelişkinliği olan demiryollarının yapılmasıydı. Bu konuda ilk girişim 1830 yıllarında İngilizler tarafından gelmiştir. Yapılacak demiryolunun işletilmesi, geçtiği yörelerdeki hammadde ve tarım ürünlerinin taşınması ekonomik yönden İngilizlere büyük kârlar sağlayacağı gibi, demiryolu şirketlerinin aynı zamanda muhtar cumhuriyetler biçiminde gelişeceği de ifade edilmekteydi. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde, başta İngiltere olmak üzere Fransa ve daha sonra da Almanya, paylaşmak istedikleri verimli alanlara kendi yüksek üretim teknolojilerini sokmuşlar, ürettikleri ürünleri ve çıkardıkları hammaddeleri de, o dönemin gelişkin ulaşım sistemi olan demiryolları ile taşımışlardır. Bu dönemde demiryolunun iki ana işlevi vardı. Birincisi verimli ovalardaki ürünü toplayıp dışa bağımlı liman kentine ulaştırmak, ikincisi de eski kervan yollarının yerini almak, Anadolu üzerindeki ticareti denetleyerek, doğunun hammaddesini batıya, batının mamul maddesini de doğuya satmaktı.

Bu noktada yapmamız gereken saptama 1950'lerden sonra uygulanan, karayollarına ağırlık veren ulaşım politikasının da aynı amacı taşıdığıdır. Amaç gerek demiryolu ve gerekse karayolu ağırlıklı politikalarda ülkenin ekonomik bağımlılığını sağlamlaştırmak, sürdürmek ve artırmaktır. Her iki politikada da uygulandıkları dönemdeki kapitalist-emperyalist ülkelerin teknolojik gelişkinliklerinin ve birikimlerinin, ulaşım sektöründe önce demiryolu ve daha sonra karayolu biçiminde yansıması olmuştur. Her iki dönemde de amaç aynı, amaca ulaşmak için kullanılan ulaşım sistemleri, yani araçlar farklı idi.

Bu değerlendirmenin altını çizerek vurgulamakta yarar var. Ulaşım sistemlerini sömürü aracı olarak görüp yargılamamak gerek. Ulaşım sistemleri, ülkedeki egemen olan sınıfın çıkarları doğrultusunda yorumlanır, seçilip kullanılır. Yoksa bir sistem yalnız bir zaman diliminde değerlendirip yargıya vardıktan sonra mutlaklaştırılamaz. Dün sömürü ve bağımlılık aracı olarak simgelendirilen demiryolu ve politikası, bugün tam zıttını gerçekleştirmek, sömürü ve bağımlılığı azaltmak için savunulmaktadır.

YOLCU VE YÜK TAŞIMACILIĞINDAKİ UYGULAMANIN ETKİLERİ

Türkiye'de yıllara ve ulaşım sistemlerine göre kentlerarası (kent dışı) yük ve yolcu taşımaları rakamlara vurulduğu zaman, günümüze kadar olan gelişmeler, eğilimler, sistemlerarası seçim açık ve net bir biçimde gözlenecek ve değerlendirilecektir. Burada her ulaşım sistemi için gerek yolcu ve gerekse yük birimi, taşınan mesafe ile çarpımından oluşan toplam değer ile birlikte, tüm ulaşım sistemlerinin toplamına oranı verilecektir.

Tablolardaki veriler değerlendirildiğinde şu sonuçlar çıkmaktadır.

Büyük ağırlığın karayolu taşımacılığına verilmesiyle halk kitlelerinin zararına olarak toplumsal maliyet artmıştır. Bu maliyete ayrıca Mart ayı başında petrole yapılan zamdan önce "Akaryakıt İstikrar fonu"ndan petrol fiyatlarındaki farkın hazineden karşılanması, yıllık tutarı olan yaklaşık 6 milyar liranın da eklenmesi gerekir.

Türkiye'de kapitalizmin dışa bağımlı gelişmesi, ulaşım alanında da, iç pazarda sömürünün hızla yoğunlaştırılması, ticaretin yaygınlaştırılması amacıyla karayollarının bilinçli olarak kesin önceliğe sahip kamu yatırım alanı durumuna getirilmesine yol açmıştır. Aynı zamanda toplumsal artık değerin büyütülmesi, ürünlerin satın alınma olanaklarının artırılması ve pazar ekonomisinin derinlemesine yaygınlaştırılmasıyla, toplumsal maliyet hızla yükselmiştir. Üretim maliyetlerini en alt düzeyde tutabilecek ulaşım sisteminin kurulması ve geliştirilmesi yerine, kâr olanaklarını en hızlı biçimde artıracak olan karayolu taşımacılığı geliştirilmiştir. Aynı zamanda sanayi ve tarım ürünlerinin maliyetlerine getirdiği ek giderler de yüksek fiyat uygulamasıyla toplumsal maliyeti artırmış, sermayenin çıkarları savunulmuştur.

Bu gelişim, süreç içinde kapalı köy ekonomisini hızla parçalamış, feodal ve ön kapitalist ilişkilerin arıtılması hızlanmıştır.

Yolcu taşımalarındaki dağılım daha da dengesizleşmiş, kitle taşınımı yerine

TABLO I- TÜRKİYE'DE YILLARA GÖRE YÜK VE YOLCU TAŞIMALARI
A = YÜK ton x km. / B = YOLCU yolcu x km. / Birim = 10^6

	TOPLAM	Karayolları	%	Demiryolları	%	Deniz yolları	%	Hava yolları	%	Boru Hatları	%	Demiryolu/ Karayolları
1955 A	8.222	2.406	29.3	4.366	53.1	1.450	17.6					1.815
B	148.170	108.310	73.1	35.600	24.0	3.620	2.5	0.640	0.4			0.329
1960 A	9.660	3.678	38.1	4.632	48.0	1.350	14.0					1.259
B	149.320	108.800	72.9	36.330	24.3	3.040	2.0	1.150	0.8			0.334
1965 A	17.950	8.415	46.9	5.735	31.8	3.800	21.2	0.025	0.1			0.682
B	287.130	249.310	86.8	34.140	11.9	2.050	0.7	1.630	0.6			0.137
1970 A	30.117	17.447	57.9	6.092	20.2	5.150	17.0	0.042	0.1	1.428	4.80	0.349
B	451.960	413.110	91.4	34.440	7.6	1.370	0.3	3.080	0.7			0.084
1972 A	32.001	18.780	58.7	7.218	22.5	4.750	14.7	0.054	0.2	1.253	3.90	0.384
B	537.890	502.070	93.3	29.110	5.4	1.590	0.3	5.122	1.0			0.058
1975 A	34.210	24.194	70.7	7.355	21.5	2.563	7.5	0.098	0.3			0.304
B	931.750	876.981	94.1	47.357	5.1	1.232	0.1	6.180	0.7			0.054
1976 A	38.771	28.228	72.8	7.932	20.5	2.541	6.6	0.070	0.1			0.281
B	998.123	941.898	94.4	46.153	4.6	1.200	0.1	8.872	0.9			0.049

ELLERİN GANİMET YOLU

bireysel ulaşım ağırlık kazanmıştır. Bunun sonucu olarak motorlu kara taşıtları dışalımı alabildiğine artmış ve emperyalizmin uzantısı olan tekellere yeni pazarlar açılmıştır. Özel araba sahipliği alabildiğine körüklenmiş, karayolu ulaşımının zorlaması ve emperyalist kapitalist ilişkiler içerisinde otomotiv endüstrisi montajcı bir biçimde gelişmiştir. Bu alt sektördeki temel girdilerin yüksek dışalım fiyatları ve zorunlu olarak satın alınması dışa bağımlılığı pekiştirmiştir.

İZLENEN KARAYOLU POLİTİKASININ ULAŞIM ARAÇLARINA YANSIMASI

Bu olguların yanısıra ülkemizdeki motorlu taşıt araçlarının cinslerine ve yıllara göre dağılımlarına bakmakta yarar vardır.

TABLO II- MOTORLU KARA TAŞIT TURLERİNİN YILLARA GORE DAĞILIMI

	Toplam	Otomobil	%	Minibüs	%	Otobüs	%	Kamyon	%	Kamyonet	%	Diğer
1950	32.564	13.405	41.2	3.755			11.5	15.404			47,3	
1955	71.247	29.970	42.1	6.848			9.6	34.429			48.3	
1960	114.208	45.767	40.1	10.981			9.6	57.460			50.3	
1965	188.874	87.584	46.4	22.169			11.7	79.121			41.9	
1970	297.549	137.771	46.3	20.916	7.0	15.980	5.4	70.730	23.8	52.152	17.5	
1975	647.897	383.385	59.2	39.924	6.1	22.928	3.5	108.614	16.8	93.046	14.4	106.340
1977	906.600	571.000	63.0	54.500	6.0	26.350	2.9	130.750	14.4	124.000	13.7	127.000
1978	1.053.400	681.000	64.6	58.900	5.6	29.500	2.8	140.000	13.3	144.000	13.7	134.000
Yüzde artış 1978-1970 / 1970	254 %	394	%	181.6	%	84.6	%	97.9	%	176.1	%	Toplam içine alınmamıştır.

Karayolu taşıtları hızla artarken, bu artıştaki en büyük payı binek otomobilleri almıştır. Son sekiz yıl içinde yüzde 394'lük bir artış göstermiştir. Aynı zamanda karayolu taşımacılığında fiyat/maliyet oranı giderek yükselmiş, bunun sonucu olarak montajcı firmalar büyük oranlarda kâr sağlamışlardır.

TABLO III- DEVLET KARAYOLUNDA YOLCU TAŞIMACILIĞI
10^6 Yolcu x km.

		1963	1965	1970	1972	1975	1979 başı Tahmini
Otomobil Yolcu		44.97	66.59	121.9	157.07	243.64	360.0
	%	25	28	31	33	35.3	36.8
Otobüs		101.42	131.68	219.83	260.72	386.18	550.0
	%	58	56	57	55	55.9	56.1
Kamyon		30.19	36.93	47.96	55.86	61.20	70.0
	%	17	16	12	12	8.8	7.1
TOPLAM		176.58	235.20	389.69	473.65	691.02	980.0

Üç tarafı denizlerle çevrili Türkiye'de denizyolu taşımacılığının payı giderek azalmıştır.

Toplu taşıma yönelik sistemler geliştirilmek bir yana, giderek yokedilmeye çalışılmıştır. Sonuçta, pahalı, toplumsal maliyeti yüksek, dışa bağımlı bir ulaşım biçimi yaratılmıştır. Aynı zamanda yüksek oranda kaza olasılığı olan karayolu taşımacılığı her yıl binlerce insanın ölmesine ve milyarlara varan mal kaybına neden olmaktadır.

Son petrol zammından sonra yalnız petrol girdisi yönünden yolcu taşımacılığının ve alternatif sistemlerin kabaca karşılaştırması Tablo IV'te verilmektedir.

Yaratılan ve sürdürülen bu ulaşım biçimi bu kapsamda yeni taleplerin doğmasını, taleplerden hareketle de aynı doğrultuda yeni yeni tercihlerin gündeme gelmesini zorunlu kılmıştır. Gündeme gelen yeni tercihler de ülkemiz için son derece pahalı olan otoyol'dur. Otoyol'un gündeme gelmesi ise emperyalist-kapitalist sistemin Avrupa ve Ortadoğu ülkeleri arasında hızlı bir ulaşım ağı oluşturma gereklerinden biridir.

Burada otoyol, TEM, ekspres yol vb. ayrıntılarına girilmeyecektir. Ancak çok kısa olarak otoyol ve demiryolunun bir karşılaştırması sunularak, seçimin ne yönde olması gerektiği yoruma yer bırakmayacak bir biçimde sergilenecektir.

Buradaki karşılaştırmada seçilen otoyol 2 x 3 şeritli, demiryolu ise 2 şeritli olarak alınıp, yatırım maliyetleri denk düşecek niteliktedir. Demiryolunun alternatif enerji kaynağı kullanabildiği halde karayolu taşıtlarının tümünün petrol kullanarak yüzde 70 oranında dışa bağımlı bir kaynağı tükettikleri, hele son petrol zamlarıyla beraber bir önceki yıla oranla iki misli daha toplumsal maliyeti artıracağının yansıması bile bu karşılaştırmada gözönüne alınmamıştır.

Tüm diğer sorunlarda olduğu gibi, ulaşım sorununun çözümüne yönelik getirilecek öneri ve önlemlerin hangi sınıf ve tabakaların yararına, hangilerinin zararına sonuçlar vereceğinin seçiminin yapılması zorunludur. İşçi sınıfı ve emekçi kitlelerden yana, onların yararına işleyecek bir ulaşım modeli ve sistemi yaratılmalıdır. Toplumun büyük bir kesimini oluşturan tüm çalışanların gereksinmelerini karşılamaya, uygarca yaşam koşullarını sağlamaya, bağımsız bir ülke olarak kalkınmaya yönelik seçimimizi yapmışsak, bireysel taşımacılık yerine kitle taşımacılığını, yakıtından yedek parçasına, montajından üzerinde yol aldığı asfaltına kadar dışa bağımlı olan karayolu ağırlıklı ulaşım yerine öz kaynaklarımıza dayalı demiryolu ulaşımını, kârı maksimize eden ulaşım sistemleri yerine, toplumsal maliyeti en düşük ve gerçek ulaşım talebini karşılayacak ulaşım modelini, sonsuz spekülasyon ve kâr sağlama yerine, ülke kaynaklarını planlı ve programlı geliştiren ve bu gelişime cevap verecek taşımacılığı seçmek ve tercihimizi gerçekten emperyalist-kapitalist ilişkiler ağını gevşetecek, sınırlandıracak bağımsızlığımızı pekiştirecek yönde kullanmamız gerekir.

Bu çerçevede, ulaşım politikası ülkemiz gerçeklerine ve kaynaklarına dayalı ve toplumsal maliyeti en düşük taşımayı sağlayıcı nitelikte, yeniden saptanmalıdır. Toplu taşın esas alınmalı, bireysel taşımacılık özendirilmemeli, belirli sınırlamalar getirilmelidir. Ulaşım alt sistemlerinden öncelikle demir ve denizyollarına ağırlık verilmeli, ülke kaynaklarına dayalı demiryolu ve denizyolu taşımacılığı için gerekli olan temel sanayi kurulmalıdır. Kentlerin büyük çoğunluğu demiryolu ağı içine alınmalı, kentlerle bu kentlere bağlı ilçe ve köylere karayolu ile bağlantılar kurulmalıdır. Yolcu ve yük taşımacılığında denizyolları özendirilmelidir. Gerek demiryollarının ve gerekse denizyollarının işletilmesi çağın gereklerine uygun olarak düzenli, sürekli ve gecikmesiz yerine getirilmelidir. Bölgelerdeki aralarında büyük uzaklıklar olan kentler havayolları taşıma ağına alınmalı, mevcut olan dengesiz havayolu taşımacılığı dengeli ve düzenli bir biçime sokulmalıdır. Özel oto sahipliği kısıtlanmalı, gerekirse üretim kapasitesi gerçek gereksinime göre ayarlanmalıdır. Otoyol, Boğaz Köprüsü vb. pahalı çözümler terkedilmeli, yatırımlarda çalışanların gerçek gereksinimleri esas alınmalıdır. Arazi kullanım planları ile gerek kent içinde ve gerekse kentler arasında ulaşım talebi azaltılmalı, piyasa ekonomisinin zorladığı kalıplar dışına çıkılarak üretim ve tüketim merkezleri planlanarak, işyeri konut bağlantısı gerçekçi çözümlere bağlanmalıdır.

Bir başka anlatımla, salt körüklenmiş ve yapay ulaşım taleplerini temel alan, özellikle burjuvazinin çıkarlarına hizmet eden, ülkemizin içinde bulunduğu enerji sıkıntısını, döviz darboğazını ve parasal olanaksızlıklarını gözetmeyen bireyci ve pahalı ulaşımı körükleyen tüm ulaşım sistem ve biçimlerine hayır diyoruz. Çünkü, bu doğrultuda atılan her adım, maliyetini çalışanların, emeği ile geçinenlerin cebinden çalmaktadır.

BU ÖNLEMLERİN UYGULANMASI OLANAKLI MIDIR?

Açıkça sergilediğimiz gibi, geniş halk kitlelerinin yararına, kesin ve kalıcı niteliği tam olmamakla birlikte önümüzdeki dönemde uygulanabilecek önlemler ve öneriler vardır. Bu tür önlemlerin ilk aşamada uygulamaya konabilmesi için de öncelikle bu yönde kararların alınması zorunludur. Bu yönde kararların alınabilmesi de, iktidarın sınıfsal yapısına bağlı. Bugünkü yönetimi işbaşına oylarıyla getiren geniş halk kitlelerinin talepleri, bu tür kararların alınması doğrultusunda. Ancak, son bir yılki uygulama göstermiştir ki iktidar, kendisini destekleyenlerin istemleri yönünde değil, genelde burjuvazinin istemlerini kesin karşılama eğilimindedir. Dayanaklarını bu sınıfsal yapıdan almaktadır.

Bunların yanısıra, nesnel zorunluluklar var. Örneğin, ulaşımın bu yapısı artık sorunları çözemiyor. Getirilen çoğu önlemler de, birkaç yıl içinde yeni, daha başka sorunları beraberinde getiriyor. Sorun boyutlanıyor karmaşıklaşıyor. Enerji bunalımı, son petrol zamları, döviz darboğazı artık birşeylerin yapılmasını zorunlu kılıyor. En önemlisi işçi ve emekçi kitlelerin tüm diğer sorunlarda olduğu gibi, ulaşım sorununda da gerçekçi önerileri, istemleri var. Bu istem ve önerileri bilinçli ve örgütlü bir biçimde istemek durumundalar.

Bu ikili yapı ve yaklaşım, biri diğerinin zararına gelişmek durumundadır. Önümüzdeki dönemde ulaşım konusunda da sosyalistlere önemli görevler düşmektedir.

TABLO IV- VARSAYIMLAR

Son Petrol Zammından Sonra:
Otomobil — Yolcu - km = 1 TL.
Otobüs — Yolcu - km = 0.1 TL.
Tren (dizel) — Yolcu - km = 0,03 TL.

1979 Başı	Yolcu - km 10^6	Yalnız Petrol Gideri
Otomobil		
Mevcut durum	360	360×10^6 TL
Otobüs	550	55×10^6 TL
Mevcut durum	Toplam	415×10^6 TL
Tümü otobüs		
1. Seçenek	910	91×10^6 TL
Tümü tren		
2. Seçenek	910	27.3×10^6 TL.

TABLO V

	Yolcu Taşıma Yönünden (Yolcu / saat)	Yük Taşıma Yönünden (ton / yıl)	Enerji Girdisi Yönünden (yolcu x km)
DEMİRYOLU	50.000	6.000.000.000	1 Birim
OTOYOL	7.200	9.000.000	11.6 Birim

Geçen Haziran'daki 100 lirayla bugün kaç liralık alış-veriş yapılıyor?

	Gıda	Et	Süt ve Mamulleri	Ayakkabı	Elbise
1978					
Haziran	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Temmuz	98,9	100,0	98,7	88,4	95,8
Ağustos	97,0	100,0	97,0	83,1	94,3
Eylül	92,7	95,9	94,3	75,5	88,3
Ekim	88,5	92,1	87,7	65,2	83,5
Kasım	86,4	92,1	78,9	61,2	78,9
Aralık	85,1	91,1	76,2	59,0	77,5
1979					
Ocak	84,6	91,1	76,2	58,1	73,8
Şubat	82,7	91,1	72,8	57,1	71,1

DİE ve İstanbul İli Geçinme Endeksleri'nden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Emekçi halkın yaşam düzeyinde yokuş yukarı

"Görülüyor ki hükümetimiz döneminde artan, yalnız fiyatlar değildir, aynı zamanda gelirlerde de artışlar sağlanmaktadır. Böylelikle daha gerçekçi bir düzeyde, daha yüksek bir düzeyde fiyat-gelir dengesi oluşmuş olmaktadır."

Başbakan Bülent Ecevit, 20 Mart 1979 tarihinde, yapılan zamların ardından yaptığı açıklamanın ücretlere ilişkin bölümünde bunları söylüyordu. Süt, tereyağı, sabun, deterjan ve boya gibi bazı malların fiyatlarının serbest bırakıldığı, kömür, şeker, sigara gibi diğer tüketim mallarına yapılan zamların yürürlüğe girdiği haftaya rastlayan bu açıklama ile, yeni bir ücret-fiyat dengesi değil, dengesizliğinin müjdesi veriliyordu aslında...

1978 yılının Ocak ayında, brüt 3 bin 300 lira olarak saptanan asgari ücret bugün de aynı düzeyde. Oysa geçtiğimiz Mart ayında yapılan bir dizi zamdan önce de, bir çok gıda maddesi ve giyim eşyasının fiyatı, asgari ücretin belirlendiği Ocak 1978'e göre yüzde 60 dolayında artış göstermişti. İşçi ve emekçilere, yıllar önce ipliği pazara çıkarılan şey öneriliyordu: Yiyin, için, giyinin... Ama ancak yarın çalışabilecek, ayakta durabilecek, ölmeyecek kadar...

Toplumsal Anlaşma'nın yapıldığı Temmuz 1978'den bu yana temel tüketim mallarının fiyatlarındaki gelişme ve ücretlerin bu artışı nasıl karşıladığını konu alan bu değerlendirme, fazla söze gerek bırakmıyor.

Devlet İstatistik Enstitüsü Endekslerince yapılan hesaplamalara göre 1978 yılı Haziran ayında 100 TL ödeyerek 100 TL'lık gıda maddesi alınabilirken, sekiz ay sonra yani Şubat 1979'da, 100 TL ödeyerek 82,70 TL'lik gıda maddesi satın alınabiliyor. Aynı karşılaştırma, Haziran ayındaki 100 TL'nın değerinin, 1979 Şubat ayında, et'te 91 TL.ye, süt ve mamullerinde 73 TL.ye, ayakkabıda 57 TL.ye ve elbisede 71 TL.ye düştüğünü ortaya koyuyor.

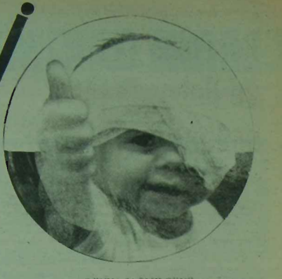
1978 Haziran'ı ile 1979 Şubat ayları arasında meydana gelen fiyat artışları, Devlet İstatistik Enstitüsü İstanbul İli geçinme endekslerine göre sırasıyla, gıda mamullerinin bütününde yüzde 21, ette yüzde 9,7, süt ve mamullerinde yüzde 37,4 ayakkabıda yüzde 75 ve elbisede yüzde 40,6 dır.

1978 yılının ilk ayı içinde belirlenen 3 bin 300 lira düzeyindeki brüt ücretin, emekçilerin elinde kalan bölümü 2 bin 216 lira. Diğer bir deyişle, son 15 aylık dönemde, asgari ücretliler kesiminin, günlük net ücretleri 73 lira 86 kuruş, saatlik ücretleri 9 lira 23 kuruşa ve dakikada aldıkları ücretler de 0,15 kuruşa geliyor.

Temel gıda maddeleri açısından yapılan karşılaştırma ise şöyle: Devlet İstatistik Enstitüsü endekslerine göre, 1 kilo ekmeğin 1978 Ocak'ındaki satış fiyatı İstanbul'da 638 kuruştur. Yani asgari ücret alan bir işçinin, 1 kilo ekmek alabilmek için bu tarihte 42 dakikalık ücretini harcaması gerekmektedir. 1978 yılı sonunda ise ücreti sabit kalan işçi, yine 1 kilo ekmek almak istediğinde 42 değil 47 dakikalık ücretini ekmeğe ayırmak zorundadır. 1978 başında, başka şekilde harcanabilme olanağı bulunan 5 dakikalık işgücü karşılığı, yıl sonunda 1 kilo ekmek almak için harcanmaktadır artık. 1 kilo süt için ise 1978 yılı başında 1 saat 23 dakikalık çalışmanın karşılığını ayırmak zorunda kalan asgari ücret alan işçiler, yıl sonunda aynı miktardaki sütü satın almak için 1 saat 40 dakika çalışmak zorundadır. Diğer bir deyişle, süt için kilo başına 17 dakika daha fazla çalışmaları gerekmektedir.

YÜRÜYÜŞ baskıya hazırlandığı sırada, Türk-İş, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu hükümet adına Çalışma Bakanlığı, Devlet İstatistik ve Devlet Planlama Teşkilatı uzmanlarından oluşan, Asgari Ücret Saptama Komisyonu çalışmalarını sürdürüyordu. 16 Nisan tarihinde yapılacak olan Türk-İş Genel Kurulu'ndan önce tamamlanmasına çalışıldığı bildirilen komisyon çalışmalarında, özellikle Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu tarafından savunulan "işçinin ücretinin, geçiminden sorumlu olduğu tek bir çocukla birlikte ele alınması görüşü"nün ağırlık kazandığı öğrenildi. İşçinin ücretinin saptanmasında tüm ailenin dikkate alınması görüşüne karşı çıkan Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun, Devlet İstatistik Enstitüsü uzmanlarınca 3 bin 500 kalorilik gıda maddesini sağlayabilecek ücret düzeyinin saptanması yolundaki önerisini de olumlu karşılamadığı belirtiliyor.

Uzun süredir ağızlara sakız edildiği halde gerçekleştirilemeyen asgari ücretin yeniden belirlenmesi işi, şimdi zamların hemen ardından, ama zamları dikkate almaksızın kotarılmaya çalışılıyor. Çalışmalarında, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün Şubat ayı verilerini esas alan Asgari Ücret Saptama Komisyonu tarafından belirlenecek ücret düzeylerinde getirilen artışın çok değil en geç iki ay içinde eriyeceği açık.

DÜNYA SAĞLIK GÜNÜ

Sağlıklı bir çocuk, sağlam birgelecek

7 Nisan Dünya Sağlık Günü. BM tarafından Dünya Çocuk Yılı olarak kabul edilen bu yılda Sağlık Günü'nün parolası Dünya Sağlık Örgütü tarafından şöyle saptandı: "Sağlıklı bir Çocuk — Sağlam Bir Gelecek". Dünya Sağlık Günü nedeniyle bir mesaj yayınlayan DSÖ Genel Sekreteri Halfdan Maler mesajında şunları belirtti:

"1978 yılında doğan 125 milyon çocuktan 12 milyonu, —başta gelişmekte olan ülkelerde olmak üzere — ancak ilk doğum günlerine değin yaşamışlardır. Sürüp giden bu trajedinin kökleri, sağlık hizmetlerinin etki sınırlarının çok dışına çıkmaktadır..."

SSCB Sağlık Koruma Bakanı, Akademi Üyesi Boris Petrovskiy de Novosti Basın Ajansına verdiği bir mülakatta Dr. Maler'le aynı görüşte olduğunu belirterek şöyle diyordu: "Sağlık koruma sorununu, sadece tıp uzmanlarının çabalarıyla, sosyo-ekonomik gelişme dışında çözümlemek olanaksızdır."

SSCB Sağlık Koruma Bakanı, Sovyetler Birliği'nde sağlık koruma işinin devlet görevi niteliğini taşıdığını belirterek bu konudaki en önemli önlemleri şöyle sıralıyordu:

"Dinlenmenin örgütlenmesi, konforlu bir konutta oturma gereksiniminin karşılanması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, çevrenin korunması gibi sağlık için önemli sorunların çözümünün öngörüldüğü tek genel devlet planına dahil olan sosyal plana göre gelişmektedir. Başka bir deyişle SSCB'de sağlık koruma bir genel müdürlüğe ait tıbbi hizmet işi değil, genişletilmesi için tüm toplum kaynaklarının, özellikle tıp adamlarının uzmanlığı dışında bulunan "sosyal manivelaların" seferber edildiği en önemli devlet görevi olarak ele alınmaktadır. Ülkemiz için en zor yıllarda bile bu doğrultuyu izledik."

Sovyet Sağlık Koruma Bakanı ülkede çocuk sağlığı mücadelesinin başlangıcının çok eskiye dayandığını belirtiyor ve devrim ve içsavaş günlerinde ana-babalarını yitiren çocuklar için barınaklar yapılmasının, çok çocuklu işçi ailelerinin bodrum katlarından kurtarılarak Çarlık Rusyası burjuvazisinden alınıp devletleştirilen konaklara yerleştirilmesine ilişkin yasaların Sovyet Devleti'nin ilk yasaları olduğunu söylüyordu.

Bakan, sosyal yardım konusuna da değiniyor ve şunları belirtiyordu:

"Sosyal yardım, kadının en önemli sosyal işlevi olan analığı özendirici önlemlerin gerçekleştirilmesini, analığın iş ve okumayla, toplumsal yaşama katılımla bağdaştırılmasını sağlayan koşulların yaratılmasını ve nihayet aileye maddi yardım yapılmasını kapsayan geniş bir kavramdır. Geçen yıl dört ya da daha çok çocuk eğiten yaklaşık 2.5 milyon aile aylık yardım parası, 300 binden çok aile ise üçüncü çocuğun doğumu nedeniyle bir kereye mahsus yardım parası aldılar. Binlerce Sovyet ailesi, yaşamın ilk yıllarındaki çocukları için gerekli yiyecek maddelerini ücretsiz alıyor. Çok çocuklu ailelerin iş ücretinden kesilen vergiler düşük tutuluyor. SSCB'de ortalama gelir vergisi oranı ücretin yüzde 8'i. Bu ailelere öncelikle daire verilmesine önem veriliyor. Çocuk yuvalarında ve kreşlerde çocuklarının bakımı için ödemede avantajlara sahipler."

SSCB Sağlık Koruma Bakanı Petrovskiy'nin sözleri, çocuk ve insan sağlığını gerçekten koruyacak tek sistemin sosyalizm olduğunu bir kez daha ortaya koyuyordu...

Barış ve demokrasi mücadelesinin onurlu savaşçıları

Rosenbergler ve Robeson'ları unutmayacağız

GÜNEY GÖNENÇ

Rosenberg'ler televizyonda yayınlanan dizi ile Türkiye'de de güncel bir konu oldu. II. Dünya Savaşı sonrasında ABD'de olup bitenler yeniden dikkatleri üzerine çekiyor. MacCarthy adı, ABD tarihinin en büyük kara lekelerinden biri olan o dönemin simgesi oldu.

JULIUS VE ETHEL ROSENBERG, KENDİLERİNE KARŞI DÜZENLENEN KURGUYA KARŞI SONUNA KADA DİRENEREK, SOĞUK SAVAŞ PROPAGANDASINA AĞIR BİR DARBE İNDİRDİLER.

TELEFON

Gözlerin var ya çekik kara kara
Önce gözlerindi en güzel ışık
Beyaz dişlerindi bacakların omuzun
Damalı örtüde bir kâse çorba gibi
Buğulu bir lezzetti karıkocalık
Şimdi bir çınar yeşeriyor içimde
Bir şarkı söyleniyor uzun uzun
Hürriyetin rüzgârlı bayrağı oldu
Bize yeten aydınlığı sevdamızın

Aman dayanamazsam ne etmeli
Bütün pencereler üstlerine açık
Kimler soyar çocukları kimler örter
Biri onbir yaşında öteki küçük
Ya anne diye bağırırsa uykusunda
Belki korkmuş belki de susamıştır
Geceleri su içmeye alışık
Çorap öyle mi giydirilir don öyle mi bağlanır
Gömleği bir tuhaf sarkıyor arkasında

Çocuklara bakma dayanırım
Gide gide çoğaldım halkım ben artık
Dağ taş kalabalık kalabalık
Satar mıyım onları onlar da çocuklarım
Ben kadınım çocuklarımla varım
Telefon nafile açmam seni
Söylemez dillerim yarınla bağlı
Tutmaz parmaklarım kocamdan belli
Telefon benimki de analık

Çocuklara bakma dayanırım
Sevgiydim önce bir çeşit incelik
Şimdi işe yarıyorum kaba saba
Tuzlu bir deniz kokusu havada
Benimle başladı bu müthiş tazelik
Benimle yaklaştı güzel günler
O günlerin eşiğinde beni hatırlayın
Hatırlayın onların vahşetini
Her telefon çalışta kesik kesik

OKTAY RIFAT

"MEZARIMIZIN ÜSTÜNDE DÜNYA YEMYEŞİL VE MUTLU OLACAK"

Aslında ABD'ye II. Savaş sonrasında egemen olan aşırı gericilik ve şovenizm ne McCarthy ile başlar, ne de onunla biter. 1929-33 ekonomik çöküntüsünden sonra getirildiği söylenen "planlı" kapitalizmin artık yeni krizlere olanak vermiyeceği sanılırken ortaya çıkan 1948-49 krizi sermayede şok etkisi yaratır. Bir yandan en gerici siyasal görüşlerin egemenliği artarken öte yandan büyük sermayede savaş eğilimi güç kazanır. 1949'da NATO ve CIA kurulur. Devlet bütçesinin yüzde 80'i savaşa ilişkin giderlere ayrılmıştır. Soğuk savaşı yoğunlaştırma ve sıcak savaşa dönüştürme çabaları 1950'de Kore Savaşı'nı gündeme getirecektir. Bu sırada atom bombasını Sovyetler'in de yaptığı anlaşılır. Truman hidrojen bombası çalışmalarının hızlandırılmasını emreder. "Sovyet tehdidi", "komünist sızması" propagandaları bu ortamda yürürlüğe konur. Temsilciler Meclisi'nin "Amerika'ya Karşı Çalışmaları Araştırma Komitesi" Hollywood'un ünlü oyuncu ve yönetmenlerini, bu arada Bertolt Brecht'i sorguya çeker, Komite'yle "işbirliği" yapmayanlar hapse atılır. ABD Komünist Partisi'nin oniki lideri avukatlarıyla birlikte hapsedilirler. 1950'de Komünist Partisi üyelerinin devlet hizmetinde çalışamayacaklarını ve gerektiğinde enterne edilebileceklerini hükme bağlayan McCarran Yasası meclislerden geçer. Truman'ın emriyle kurulan "Sadakat İnceleme Kurulları" 3 milyonu aşkın kamu görevlisini "inceler", binlerce görevli işinden ayrılmak zorunda bırakılır. Yalnız 1954 yılında görevine son verilen kamu görevlilerinin sayısı 7000'dir. Ayrıca binlerce işçi, özellikle sendikalarda çalışanlar, işsizliğe mahkum edilir. CIO, toplam 1 milyon üyeli 11 ilerici sendikayı üyelikten çıkarır. Dönemin CIO Genel Sekreteri James Carey'in şu sözleri ünlüdür: "Geçtiğimiz savaşta komünistlerle birlik olduk, faşistleri yendik; bir dahaki savaşta faşistlerle birlik olarak komünistleri yeneceğiz". Ülke korkunç bir terör dönemine girmiştir. Her yerde korku kol gezer. Bir gazetenin Madison kentinde yaptığı şu deney dönemin niteliğini sergilemek yönünden anlamlıdır: ABD Anayasasının "insan hakları" bölümü bir kağıda yazılarak imzaya açılır. İmzalaması önerilen 112 kişiden yalnızca bir tanesi metni imzalar, öbürleri bir tür komünist propagandasıdır korkusuyla imzalamayı reddederler.

Rosenberg'ler bu terör ortamı içinde suçlanırlar ve sorguya çekilirler. Julius Rosenberg 1945'te işinden olmuştur. Suçu Komünist Partisi üyeliğidir. Julius'un tutuklandığı 17 Temmuz 1950 günü ABD'de gerginlik doruk noktasındadır: Amerikalılar Mac Arthur'un yolladığı takviyelere karşın Kore'de yenilmektedir. Truman radyoda o gün şöyle konuşmuştur: "Hepinizden rica ediyorum: Keşfedeceğiniz her kuşkulu eylemi en yakın FBI bürosuna bildirin". FBI'ya on binlerce ihbar mektubu yağmaktadır. Komünistler, komünistlerin dostları, komünistlerin dostlarının dostlarının kasabı, bakkalı, bir takım "namuslu" yurttaşlar tarafından jurnallenmekte, sayısız davalar açılmaktadır. Roosevelt'in eski çalışma arkadaşları casusluk suçundan hapse atılmışlardır. Basın, radyo, televizyon iyice çığırından çıkmıştır: Julius Rosenberg birkaç hafta içinde sade vatandaşlıktan casusluğa, casusluktan ABD'deki Sovyet gizli örgütünün başkanlığına terfi eder! Sonrasını hepimiz biliyoruz: Rosenbergler üç yıl süreyle tüm baskılara ve iğrenç vaadlere karşı bilinçle direnirler, istenilen "itirafı" yapmayarak faşist oyunları bozarlar. Elektrikli sandalyenin hemen yanıbaşındaki bir ucu Washington'a bağlı telefon boşuna bekler.

BİR BAŞKA YİĞİT SAVAŞÇI: PAUL ROBESON

McCarthy döneminin terörüne karşı yiğitçe mücadele veren bir başka aydın da Paul Robeson'dur. ABD'nin yetiştirdiği en büyük sanatçılardan biri olan Robeson, bundan tam 81 yıl önce, 9 Nisan 1898'de doğdu. Babası kaçarak kölelikten kurtulmuş, beş çocuğunu yoksulluk içinde büyütmüştü. Robeson Columbia Üniversitesi'nin hukuk bölümünü bitirdi. Zencilerin hukuk mesleğinde çalışabilmelerine olanak yoktu, o yüzden tiyatroyu seçti. Birkaç küçük rolden sonra 1924'de O'Neill'in "Emperor Jones" piyesinde başrolü oynadı, büyük başarı kazandı. 1925'te Londra'da aynı başarıyı yineledi. Aynı yıl zenci ilahilerinden oluşan ilk konserini verdi. "Show Boat" müzikalindeki Joe rolüyle ünü tüm dünyaya yayıldı. En büyük başarısı 1930'da Londra'da sahnelenen Shakespeare'in Othello oyunundaki başrolü oldu. Robeson o yıllarda İngiltere'ye yerleşti.

Robeson 1934'te SSCB'ye gitti. Bu yolculuğunun amacını şöyle anlatır: "Bir arkadaşım Yakut'larla Doğu Afrika Zencileri arasındaki yaşam biçimleri benzerliğinden söz etmişti bana. Sömürülmekten artık kurtulup sosyalist bir toplumun kurulmasına girişen bir halkın, Yakut'ların, durumunu incelemek için SSCB'ye gittim. Orada Yakut'ların, Özbek'lerin ve öteki geçmişte sömürülmüş halkların kabile yaşamından endüstri ekonomisine, kara cahillikten bilginin doruklarına nasıl atılım yaptıklarını gözlerimle gördüm." 1936'da İspanya İç Savaşı başlamıştır. Londra'da yapılan büyük yürüyüşte Robeson onbinlere şöyle diyordu: "Şimdi her sanatçı, her bilim adamı yerini seçmeli. Tarafsız gözlemci olmak diye bir şey yoktur... Kör inançla ya da baskıyla değil, tersine, seçtiğim yolun bilincinde olarak, sizlerin yanında, İspanya'nın kendi evlatlarınca seçilmiş yasal hükümetinin yanında yerimi alıyorum" Robeson daha sonra İspanya'ya gitti, çeşitli cephelerde, özellikle Madrid Savunması'nda sanatıyla, türküleriyle savaşa katıldı.

1939'da ABD'ye döndü Robeson. Bu konuda şöyle der: "Zenci hakları için mücadelenin antifaşist mücadelenin ayrılmaz bir parçası olduğunu anladım.. Amerika'da yalnızca patronlar değildi ya var olan, işçiler de vardı orda... Sanatçı olarak, yurttaş olarak, zenci olarak, işçi dostu olarak ülkemde yapacağım çok şey olduğunu düşündüm, döndüm". Robeson bundan sonra 10 yıl dünyanın pek çok ülkesinde konserler verdi. 1949'da Paris'teki Dünya Barış Konferansı'na katıldı. Orada Nazım Hikmet'i Kurtarma Komitesini oluşturanlar arasındaydı. Bütün dünyada barış, demokrasi ve kardeşliğin simgesi oldu, ama kendi ülkesinde sürekli baskılarla karşılaşıyordu.

"BİZE TÜRKÜLERİMİZİ SÖYLETMİYORLAR ROBSON"

27 Ağustos 1949'da İnsan Hakları Derneği'nin Harlem Şubesi New York yakınlarında, Peekskill'de bir Robeson konseri düzenler. Konser ırkçı-faşist sürüler tarafından engellenir. Faşistler konseri izlemeye gelenlere "Buradan kimse sağ çıkamıyacak. Hitler'in yarım bıraktığı işi biz bitireceğiz" diye bağırarak saldırırlar. Polis ancak birkaç saat sonra arzı endam eder. Üç gün sonra Harlem'de 8000 kişi toplanır, verilemeyen konserin 4 Eylül'de yapılması kararlaştırılır. O gün 2500 militan konser alanının tüm çevresini kolkola çevirerek koruma önlemi alır. Onların dışında yüzlerce polis, onların da dışında faşist sürüler yığılmıştır. Konseri 20000 kişi izler. Konserin bitiminde polisler otobüs ve otomobilleri ormanlık içinden geçen dar ve yokuşlu bir yola sokarlar. Ormanlıkta yüzlerce faşist pusuya yatmıştır. Konvoya hücum ederler. Yüzlerce otomobil, 50 otobüs ağır hasar görür. Yüzlerce yaralı vardır. Bu olayları Bursa Hapishanesi'nde öğrenen Nazım Hikmet Ekim ayında "Bize Türkülerimizi Söyletmiyorlar Robson" şiirini yazacaktır.

Nazım Hikmet'in 1950 de açlık grevine yattığı günlerde pek çok ülkede onun serbest bırakılması için gösteriler düzenlenmektedir. ABD'de başı çekenlerden biri Paul Robeson'dur. Robeson demokrat Amerikan basınında yayımlanan demecinde şöyle der: "Türk halkının büyük bir şairi içinde 13 uzun yıl geçirdiği hapishanede ölüyor... Bizler, Amerikalılar, Türk Hükümetini onu serbest bırakmaya zorlamak için elimizden gelen her şeyi yapmak mecburiyetindeyiz... Yazarlarımız, sanatçılarımız ve halkın hizmetindeki Amerikan kültürünü sevenler protesto olarak seslerini yükseltmelidirler. O bizi işitecektir. Sesini boğmak isteyenler de bizi işitecekler. Derhal eyleme geçerek bu büyük halk şairini Türkiye, Amerika ve bütün dünya işçi sınıfına iade etmek elimizdedir"

1950 yılından itibaren ABD hükümeti Robeson'un yurt dışına çıkmasını yasaklar. Bundan sonraki 8 yıl Robeson için bu hakkın alınması yolunda yoğun savaşım yıllarıdır. 1952'den başlayarak Kanada Maden İşçileri Sendikası'nın düzenlediği bir dizi konser verir Robeson. Ülkeden çıkması yasaklandığı için konserler Washington Eyaleti'nde, hemen Kanada sınırında düzenlenir. Her konsere yaklaşık 30000 Kanadalı katılır. Robeson ayrıca Atlantik Kablosu aracılığıyla Londra'da da birçok konser verir. Helsinki Barış Kongresi'nde ise Nazım Hikmet'in Japonya şiirlerini plakları aracılığıyla seslendirir. İlk Uluslararası Barış Nişanı da Nazım'a, Fuçik'e ve Robeson'a verilecektir.

Paul Robeson 1956'da Amerika'ya Karşı Çalışmaları Araştırma Komitesi'nce sorguya çekilir. Robeson'un sorgusu, başından sonuna kadar ibretle okunacak bir yiğitlik örneğidir. Robeson sorgu'da Komiteyle açıkça alay eder. Sorguyu öyle yönlendirir ki sorguyu yapan o olur, sorguya çekilenler de Komite üyeleridir. Bu sorgudan birkaç kısa bölümü birlikte okuyalım:

Robeson: Şimdi bildirimi okuyabilir miyim?

Kearney (Üye): İsterseniz Stalin'den aldığınız övgüleri okuyun.

Robeson: Stalin'den övgü almadım.

Walter (başkan): Rus hükümetinden mi aldınız?

Robeson: Amerika'da bir çok kuruluşun övgüsünü kazandım. Dünyanın birçok ülkesinden de madalya aldım. Barış çalışmalarım için. Ben barıştan yanayım. Yoksa siz savaştan yana mısınız Mr. Walter? Yoksa siz de bazı Temsilciler Meclisi üyeleri gibi "Savaşta Hitler'i desteklemeliydik" mi diyorsunuz?

.....

Robeson: Rusya'ya gittiğim zaman gerçek bir insan olduğumu anladım.

Scherer (üye): Niye Rusya'da kalmadınız öyleyse?

Robeson: ... Ben de sizler gibi bu ülkenin bir parçasıyım. Hiç bir faşist de beni buradan atamaz. Anlaşıldı mı?

.....

Arens (üye): ... Rusya'yı pek sevdiğinizi, savaşa kadar her yılbaşı oraya gittiğinizi yazıyorlar.

Robeson: Her yılbaşı gittim. Her gidişimde de votka içtim.

.....

Arens: Ben Davis'i tanıyor musunuz? (Ben Davis ABD Komünist Partisi New York Yönetim Kurulu üyesidir.)

Robeson: Evet, tanımaktan onur duyduğum bir kimsedir. En değerli Amerikan yurttaşlarından biri.

Arens: Yurtsever olduğunu mu söylemek istiyorsunuz?

Robeson: Evet, yurtsever biridir. Sizlere hiç benzemez. Sizlerin yurtseverlikle ilginiz yok, asıl Amerika'ya karşı çalışanlar sizlersiniz. Kendinizden utanın.

Walter: Oturum kapanmıştır.

Robeson: Evet kapanmalı.

Walter: Yeteri kadar dayandım. Artık dayanamayacağım.

Robeson: Bildirimi okuyabilir miyim?

Walter: Okuyamazsınız. Oturum kapanmıştır.

Robeson: Bir daha açılmamak üzere kapanmalı!

Rosenberg'ler, Robeson'lar ve daha nice barış ve demokrasi eri faşizmin ve emperyalizmin saldırılarına karşı yiğitçe mücadele verdiler. Mücadeleleriyle aydınlık geleceğe katkıda bulundular, tarihte onurlu yerlerini aldılar. Onları unutmayacağız.

Milyonlarca insanın katili nazi suçlularının affına hayır!

İkinci Dünya Savaşı sırasında 50 milyonu aşkın insanın ölümüne yol açan katiller bağışlanmak isteniyor. Federal Almanya'daki eski faşist, neo-nazi ve gerici çevreler, nazi suçlularını bağışlatmak için bu suçların 31 Aralık 1979 tarihinden itibaren "zaman aşımına" uğramasını isteyen bir kampanya açtılar. Bu kampanya başta Federal Almanya'daki gerici "Hıristiyan Sosyal Birliği"nin (CSU) başkanı Franz Joseph Strauss olmak üzere, tüm gericiler tarafından kullanılıyor.

Batı Alman faşistleri ile gericilerinin yürüttüğü bu kampanya bütün dünyada büyük bir tepkiyle karşılandı. En geniş ve kitlesel tepkiler ise Demokratik Alman Cumhuriyeti'nden geldi. Demokratik Almanya'daki "DAC Antifaşist Direniş Savaşçıları Komitesi" bir bülten hazırladı.

DAC Antifaşist Direniş Savaşçıları Komitesi bu başlık altında Federal Alman hükümetinden şu isteklerde bulundu:

o 26 Kasım 1968 tarihli, savaş suçları ile insanlığa karşı işlenen suçlarda zaman aşımı olmaması yolundaki Birleşmiş Milletler kararına uyulmalıdır.

o Faşist SS çetelerinin izleyicisi olan örgütler kapatılmalıdır.

o Her türlü nazi yanlısı davranış ve propagandanın önüne geçilmelidir.

DÜNYA KAMUOYU KARŞI ÇIKIYOR

Federal Alman gericilerinin bu girişimlerine karşı dünyanın her yerinde çeşitli örgütler ve yayın organları tarafından bu kampanya protesto edildi. 21 Kasım 1978 tarihli Pravda bu konuda şöyle diyordu:

"Nazi cürümleri bağışlanamaz. Bunu talep eden halkların deneyidir. Nazi suçlularının izlenmesinden vazgeçilmesi, kuşkusuz tehlikeli eğilimlerin alanlarını genişletecektir. Zaman aşımı tartışmaları, Federal Almanya'da eskiden olduğu gibi sadece geçmişi unutmakla değil, faşizmi getirmekle ilgilenen güçlerin varlığını ortaya koymaktadır."

Polonya Kadınları Ulusal Komitesi'nin 27 Kasım 1978 tarihli açıklamasında da şöyle deniyordu:

"Hitler suçlularının izlenmesinin ve cezalandırılmasının zaman aşımı olmaksızın sürdürülmesi uluslararası ilişkilerde haklara ve ahlaki ilkelere saygı gösterilmesinin, barışın ve halkların güvenliğinin vazgeçilmez koşuludur."

Avusturya Direniş Savaşçıları ve Faşizmin Kurbanları Federal Birliği organı "Der Neue Mahnruf"da ise şöyle deniyordu:

"Zaman aşımı sorununun Avusturya'da tartışılmadığı biliniyor. Çünkü bu ülkede savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar zaman aşımına uğramaz. O zaman bu sorun bizi ilgilendirmiyor mu? Avusturya doğumlu, şu sırada Güney Amerika'da yurtdışı edilmeyi bekleyen SS lideri Wagner'in zaman aşımından sonra Federal Almanya'ya gönderildiğini düşünelim. Sobibor yoketme kampının eski yöneticisi, onbinlerce insanın katledilmesine önayak olmuş bu kişi, onurlu sayılan bir yurttaş olarak yaşamının son günlerini geçirecektir. Ve Gustav Wagner, aynı durumdaki birçok kişiden sadece biridir..."

Uluslararası Auschwitz Komitesi de 25 Kasım 1978 tarihinde şu çağrıyı yapıyordu:

"Bütün dünyadaki, aynı zamanda Federal Almanya'daki geniş yığınların, zaman aşımına karşı takındıkları tutumu selamlıyoruz. Federal Almanya halkından, hükümetinden ve parlamentosundan, ülkelerini BM kararı uyarınca halkların isteklerine ve haklarına saygı duyar bir hale getirmeye çağırıyoruz.

"Tüm ülkelerin kamuoyunu, parlamentolarını ve hükümetlerini, özellikle Hitler'e karşı savaşanları bu ruhla Federal Alman parlamentosu ve hükümetine baskı yapmaya çağırıyoruz. Talebimizin kaynağı intikam değil, tersine bütün zamanların insanlığını bizim yaşadığımız böylesi suçlara karşı uyarmaktır."

4 Kasım 1978'de de Lüksemburg'da 12 ülkeden, 5 uluslararası ve 63 ulusal kuruluşun 142 temsilcisinin katıldığı bir Uluslararası Konferans düzenlendi. Konferans'ın "Faşizmsiz Bir Avrupa İçin" başlıklı belgesinde şöyle deniyordu:

"Biz, 12 ülkeden eski direniş savaşçılarının, katledilenlerin, yokedilenlerin ve onların geride kalanlarının temsilcileri, nazi terörünün sayısız kurbanının anısına şunları talep ediyoruz:

o SS çeteleri dağıtılsın.

o Her türlü nazi yanlısı davranış ve propagandanın önüne geçilsin.

o Savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar zaman aşımına uğratılmasın."

İNSANLIK DÜŞMANLARI BAĞIŞLANAMAZ

Batı Avrupa ve Batı Almanya'da harekete geçen gerici çevreler bu yeni girişimleriyle yeni bir mevzi elde etmek istemektedirler. Ancak dünya kamuoyunun kararlı tepkisi faşizmin katillerinin bağışlanmasının önüne geçecektir. Faşistler ve gericiler "zaman aşımı" talebini öne sürerken, nazi savaş suçlularının "yaşamlarının son günlerini huzur içinde geçirmeleri" için bu kampanyayı açtıklarını söylemekte ve bunu "insancıl" nedenlere dayandırmaktadırlar. Ancak, ana karnındaki çocuktan savunmasız yaşlılara kadar milyonlarca insanı katleden bu insanlık düşmanları, "insancıllığa" dayanarak bağışlanamazlar. Dünyanın antifaşist güçleri buna izin vermeyecektir ve faşizmin savaş suçlularının yaptıklarının hesabını sormak üzere sonuna kadar onları izlemeye devam edeceklerdir.

Berlinguer: "Lenin'in partisiyle olan köklü bağlarımız koparılamaz"

İtalyan Komünist Partisi'nin 30 Mart'ta toplanan 15. Kongresi 3 Nisan günü tamamlandı. 1 milyon 800 bin Parti üyesini temsil eden 1300 delege ile toplanan İKP Kongresi, Parti'nin, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik ve politik bunalım koşullarındaki eylem programını oluşturdu.

Parti Genel Sekreteri Enrico Berlinguer, Kongre'de yaptığı konuşmada, İtalya'da emperyalizme ve tekellere karşı sürdürülen mücadelede İKP'ne düşen görevlerin gitgide önem kazandığını belirttikten sonra, ulusal bağımsızlık için emperyalizme ve faşist baskıya direnen dünyadaki tüm demokratik güçlerle İKP'nin sıkı bir dayanışma içinde olduğunu vurguladı.

Berlinguer, gericiliğin İtalyan komünistlerini SBKP'den kopartmak için yoğun çabalarda bulunduğuna dikkati çekerek bu çabaların boşuna olduğunu belirtti. Berlinguer şöyle dedi: "İKP ve SBKP arasında köklü ve tarihsel bağlar vardır ve bu bağları kopartmaya kimsenin gücü yetmeyecektir. Tam tersine İtalyan komünistleri SBKP ile olan kardeşlik bağlarını sürekli güçlendirmekten yanadırlar."

İKP'nin 15. Kongresine SBKP MK tarafından gönderilen mesajda da, "Sovyet komünistlerinin, son yıllarda toplumun demokratik yenilenmesi, Parti mevzilerinin ve kitlelerle ilişkilerinin güçlendirilmesi için ve Parti'yi devrimci yoldan çıkarma denemelerine karşı verilen zor mücadelede İtalyan komünistlerince elde edilen başarıları selamladıkları" belirtildi.

İKP'nin 15. Kongresinin sonucunda Parti Genel Sekreterliğine ve Parti Başkanlığına yeniden E. Berlinguer ve Luigi Longo getirildiler.

İsterseniz başınızı kuma gömün bay Carter

ABD'nin Harrisburg kenti yakınlarındaki Three Miles Island'de bulunan nükleer enerji santralında meydana gelen bir sızıntı bölgede yaşayan 130 bin kişiyi tehdit ediyor... Kent halkının kendisini tehlikeden kurtarmak için panik içinde yollara dökülmesi kazaların artmasına neden olurken, bölgede akaryakıt sıkıntısı da başgöstermiş durumda. Güvenlik görevlilerine düşen iş de, boşalan kentte yağmacılık ya da benzer olayları engellemek için önlemler almak oluyor!...

İnsan hayatını tehdit eden bu önemli kazayı ABD yetkilileri büyük bir pişkinlikle karşıladı. Daha büyük bir tehlike halinde 636 bin kişinin tahliyesini öngören yeni bir plan hazırlamışlar. Carter ve eşinin santralı gezmesi de, halka güven vermek içinmiş...

Nükleer enerjiyi yalnızca daha fazla kâr için kullanan ve bu amaçla insan hayatını hiçe sayan emperyalistlerin yolaçtığı bu kaza, birçok ülkede ve ABD'de yapılan kitlesel gösterilerle protesto edildi.

Yeni nükleer santralların yapımının sözkonusu olduğu şu günlerde, ilerici, demokrat kamuoyunu böyle hiç beklenmedik bir anda karşılarında bulmaları, Carter ve çevresini epey tedirgin etmiş olsa gerek...

5 kıtadan haberler

ARAP KOMÜNİST PARTİLERİ İHANET ANLAŞMASINA KARŞI KİTLESEL VE YOĞUN EYLEMLER ÖNERDİ

Arap ülkeleri komünist partilerinin temsilcileri geçtiğimiz hafta içinde biraraya gelerek, Mısır'la İsrail arasında imzalanan emperyalist "barış" anlaşmasına karşı izlenecek mücadele programının ilkelerini görüştüler. Parti temsilcilerinin toplantısından sonra yayınlanan bildiride, Mısır-İsrail "ihanet anlaşması"nın Arap ülkelerinin birliğini parçalamaya yönelik olduğu bildirilerek, bu amaca yönelik emperyalizmin çabalarına dur denilmesi istendi. Bildiride bu anlaşmaya emperyalizmin, İran'ın kendi hegemonyasından çıkması ve CENTO'nun dağılması üzerine doğan boşluğu giderme girişimlerinin kaynaklık ettiği vurgulandı. Arap Birliği'nin Rabat toplantısında alınan kararların tam uygulanmasının talep edildiği toplantı deklarasyonunda, bu amaçla tüm Arap ülkelerinde kitlesel ve yoğun eylemlerin yürütülmesi önerildi.

MISIR'DA İHANET ANLAŞMASINA KARŞI MUHALEFET GENİŞLİYOR

İsrail'le imzalanan teslimiyet belgesine karşı Mısır'da halk kitlelerinin hoşnutsuzluğu yaygınlaşırken Başkan Nasır'ın yakın arkadaşları eski Devrim Konseyi üyeleri ile bağımsız milletvekilleri ve neo-vafdistler anlaşmayı kesin bir dille kınadılar. Ulusal İlerici Parti'nin halkı İsrail Başbakanı Begin'in Mısır'ı ziyaretini protestoya çağırmasından sonra müslüman dinsel örgütlerin de bu tür çağrılarda bulundukları bildirildi. Halk kitlelerinin tepkilerine meydan okuyan bir konuma düşmemeye çalışan Sedat yönetiminin de, Begin'in ağırlanması sırasında gösterişli törenler düzenlemekten çekindiği dikkatleri çekti.

Bu arada Sovyet "İzvestiya" gazetesi Mısır-İsrail anlaşması uyarınca İsrail hava üslerinin Sina'dan İsrail'e nakline ve İsrail topraklarında askeri mevzilerin kurulmasına yardım etmek üzere ilk Amerikalı uzman grubunun Tel Aviv'e geldiğini bildirdi. İzvestiya, kurulmakta olan askeri mevzilerin gerçekte bir savaş hazırlığını simgelediğini vurguladı.

İSPANYA'DA YEREL SEÇİMLERDE SOL PARTİLER BÜYÜK KENTLERDE BAŞARI KAZANDI

İspanya'da 40 yıldan beri ilk kez yapılan yerel seçimlerde iktidardaki Merkez Demokratik Parti'nin üstünlük sağlamasına rağmen, büyük kentlerde sol partilerin egemenlik kazandığı belli oldu. Ülkede sekiz bin yerel yönetim için 3 Mart'ta yapılan seçimlerin sonucuna göre İspanya Sosyalist İşçi Partisi ile İspanya Komünist Partisi Madrid, Barselona ve Valancia'da üstünlük sağladılar.

Afganistan'da gericilik son nefesini veriyor

Son zamanlarda Ortadoğu'nun en çok sözü edilen ülkelerinden biri durumuna gelen Afganistan'da emperyalizm ve işbirlikçisi gerici güçler devrimci yönetimi devirmek için ısrarlı saldırılarını sürdürüyorlar. Ancak bu saldırılar, geçtiğimiz yılın Nisan ayında, emperyalizme bağlı gerici yönetimi devirerek iktidarı ele geçiren Afganistan halkını yıldıramıyor ve halkın direnişine çarparak dağılıyor. Emperyalizme karşı bağımsızlık mücadelesinin yüz yılı aşkın bir geçmişi olan Afgan halkı, bu kez de saldırıları boşa çıkarmaya ve elde ettiği zaferin kazanımlarını korumaya kararlı. Bu mücadelesinde Afgan halkının yanında dünyanın tüm ilerici, demokrat ve sosyalist güçleri yer alıyorlar, dayanışmalarını sürdürüyorlar.

MÜCADELE GELENEĞİ OLAN BİR HALK

Afganistan halkı, ülkesini boyunduruk altında bulunduran emperyalistlere karşı 1838, 1878 ve 1919'da tam üç kez bağımsızlık savaşı için harekete geçmişti. Bu savaşlardan sonra zaman zaman ilerici yönetimlerin işbaşına geldiği Afganistan'da, İngiliz ve daha sonra ABD emperyalistleri kendilerine bağlı klikleri yönetimlere getirmişlerdi. Ancak 1965 yılbaşında kurulan Afganistan Demokratik Halk Partisi, ülke tarihinin en önemli dönüm noktalarından biri olmuş, bu parti daha sonra 27 Nisan 1978 devrimini yöneterek gerici yönetimin alaşağı edilmesini sağlamıştı.

GERİCİLERİN KIŞKIRTMALARI

Afganistan'da halkın kendisine bağlı gerici yönetimi devirmesini hazmedemeyen ve ülkedeki çıkarları sarsılan emperyalizm, ülkedeki dini ayrılıklardan yararlanarak birtakım kışkırtmalara girdi ve içsavaş çıkarma manevralarına başladı. Kendilerine "İslamcı" adını veren gerici güçlerin düzenledikleri bazı isyan girişimleri Afganistan yönetiminin ve halkın kararlı direnişiyle bastırıldı. "Müslüman Kardeşler" denen gerici kışkırtıcılar, en büyük desteği Pakistan'daki gerici Ziya ül Hak yönetiminden görüyorlardı.

Ancak Afganistan halkı bu mücadelesinde yalnız değildir. Sovyetler Birliği başta olmak üzere tüm sosyalist ülkeler ve dünyanın tüm ilerici ve demokrat güçleri bu mücadelede Afganistan halkının yanında yer almaktadır.

SOVYET MÜSLÜMANLARININ ÇAĞRISI

Afganistan'da gericilerin halkı "kutsal savaş"a kışkırtma çabalarına karşı Sovyetler Birliği müslümanlarının temsilcisi, Orta Asya ve Kazakistan Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Şeyh Yusuphan Şahirov Afganistan müslümanlarına bir çağrıda bulundu. Şahirov çağrısında, Afganistan müslümanlarının kışkırtmalara kapılmamasını istedi ve bugünkü yönetimin Afganistan halkı için en iyi yönetim olduğunu kanıtlarıyla ortaya koydu.

Şahirov, Afganistan'da kendilerine "Müslüman Kardeşler" diyenlerin aslında emperyalizmin hizmetindeki gericiler olduğunu belirtti ve halkın kışkırtmalara kapılmamasını istedi. Afganistan halkı, Müslümanıyla ya da diğer dinlerden olanlarıyla emperyalizmin kışkırtmalarına kapılmamakta direniyor ve isyancılar halkın birliği karşısında tek başına kalıyorlar. Emperyalizm, Afganistan'daki tezgahlarını gerçekleştiremeyecek ve bu ülke halkı tarafından bir kez daha yenilgiye uğratılacaktır.

İran devrimi üzerinde kirli eller

İRAN'DA İSRAİL GİZLİ ÖRGÜTÜ MOSAD'LA BİRLİKTE ÇİN GİZLİ SERVİSLERİNİN DE CIA VE SAVAK'LA İŞBİRLİĞİ YAPTIĞI AÇIKLANDI.

İran'da İslam Cumhuriyeti'nin kuruluşu, geçtiğimiz hafta başında tamamlanan halk oylaması sonucunda kesinleşti. Monarko-faşist Şah diktatörlüğünden sonra İran halkının yeni devletin yasal ve hukuk temelini kurmasının ilk adımı olan halk oylaması, devrimci ulusal güçlerin Şah rejiminin kalıntılarına karşı kesin bir politik başarısını simgeliyordu. İslam Cumhuriyeti'nin ilanından iki ay sonra İran halkı bu kez Kurucu Meclisi oluşturmak üzere sandık başına gidecek. Kurucu Meclis çalışmalarının sonunda İslam Devrim Konseyi tarafından hazırlanmakta olan yeni Anayasa'ya son biçimi verilecek. İran bilimsel sosyalistlerinin TUDEH partisinin de katılacağı Kurucu Meclis seçimleri, İran'da toplumun demokratikleşmesi sürecinde güçlü bir adım olacaktır.

İran'da İslam Cumhuriyeti'nin ilanından sonra Ayetullah Humeyni'ye bir kutlama mesajı gönderen SBKP Genel Sekreteri ve SSCB Devlet Başkanı Leonid Brejnev, Sovyetler Birliği'nin halk oylamasının sonuçlarını, "monarşi rejimini kesin olarak kaldıran İran halkının büyük tarihsel bir zaferi olarak" değerlendirdiğini belirtti. Brejnev mesajında, SSCB'nin İran karşısındaki politikasının, egemenliğe karşılıklı saygı ve birbirinin içişlerine karışmama ilkelerine dayandığını belirtti.

Bu arada İran'ın çeşitli bölgelerinde etnik toplulukların ayrılıkçı güçler tarafından kışkırtılmasının sonucunda doğan çarpışmalar geçtiğimiz hafta içinde de sürdü. Bu gelişmeleri yorumlayan SBKP organı Pravda gazetesi de; ülkedeki ayrılıkçı güçlerin arkasında SAVAK kalıntısı karşı devrimci güçlerin ve CIA ajanlarının bulunduğunu belirterek, çarpışmaların sorumluluğunun Sovyetler Birliği'nin sırtına atılması girişimlerine de karşı çıktı.

Ne var ki İran Başbakanı Bazargan'ın önceki hafta Fransız *Le Nouvel Observateur* dergisine verdiği bir demeçte, ayrılıkçı hareketleri destekleyen güçler arasında "Doğu Avrupa'da, Suriye'de ya da Güney Lübnan'da yaşayan marksistler" gibi hayal ürünü olan güçleri de sayması, hükümetin politikasıyla ilgili bazı endişeleri doğruluyordu. Ayrılıkçı hareketleri, ülkedeki yeni yönetimi antisovyetik ve antikomünist bir yöne çevirmek için kullanmaya yönelik çabalarla çakışan bu açıklama, aynı zamanda bu hareketlerden İran'daki ulusal toplulukların yasal haklarını reddetmenin bir gerekçesi olarak yararlanma eğilimini de hatırlatıyordu.

Öte yandan Lübnan'da yayınlanan haftalık El-Kifah El-Arabi dergisi, geçtiğimiz hafta içinde, SAVAK'la İsrail gizli servisi MOSAD arasındaki işbirliğine Çin gizli servislerinin de katıldığına ilişkin bir haber yayınladı. Habere göre Çin ajanları, Şah'a karşı örgütlerin faaliyetleri hakkında İran'daki MOSAD uzantılarına sürekli istihbarat taşıyorlardı. İran'daki ve İran dışındaki maocu grupların bu bilgilerin sağlanmasında aktif rol oynadığını bildiren dergi, bu grupların FKÖ ile ilgili bilgi sızdırılmasında da rol oynadıklarını açıkladı.

CIA ve SAVAK'ın İran'daki ayrılıkçı güçleri kışkırtma eylemleriyle birleşen bu haber, maoculuğun ülkedeki yeni durumda nasıl bir işlev yüklendiğini göstermektedir. İran'da ulusal devrimci yönetimin emperyalist tuzakları bozabilmesi, böylesi her türlü yabancı müdahalelere karşı kesin bir tutum takınmasına bağlıdır.

değişen dünya

Yerli yağla kavrulma süslü edebiyatla Türkiye'nin sorunlarına çözüm "önlemleri" üzerinde tartışmalar sürdürülürken, Ankara "taze para" arayışının temel alındığını ortaya açıklıkla çıkaran yoğun bir diplomatik trafik yaşıyor. Federal Alman iyiniyet heyetleri, konuk yabancı parlamento delegasyonları, özel temsilciler ve de Dünya Bankası uzmanları hepsi Ankara'da buluşuyorlar.

Bunlara Başbakan Ecevit'in "sabırsızlıkla bekliyorduk" dediği bir başka ziyaretçi de katıldı. Suudi Arabistan Maliye ve Ekonomi Bakanının Ankara'ya gelişiyle Türkiye'ye bu ülkeden 250 milyon dolar sağlayan anlaşma imzalandı. Suudi Arabistan'ın OECD çerçevesinde sürdürülen Türkiye'ye "taze para" bulma operasyonuna katılmasından da söz edilmekte. Bu gelişmeler, Ortadoğu'daki gelişmelerle birlikte düşünüldüğünde çok önemli sonuçlar çıkarmak olanaklı.

Emperyalizmin İran'da yediği darbe ve tezgahladığı sahte barış ile Ortadoğu'nun uluslararası politikanın sıcak noktaları arasında en ön plana çıktığı biliniyor. Sahte barış emperyalizm için yeni bir düzenin temellerini amaçlıyor. İsrail-Mısır ekseni etrafında belirlenen yeni emperyalist girişimler ağı, tüm boyutlarıyla bu düzenin temellerini anlamak için önem kazanıyor.

Meşhur Amerikan barışı Ortadoğu sorununa hiçbir çözüm getirmedi. Aksine barışa giden yola olup bittilerle yeni mayınlar döşedi. Esasen amaçta barış değil, emperyalizmin egemenlik alanının yeni düzenlemesini oluşturmaktı. Arap ülkelerinin saldırgan İsrail karşısında birliğinin bozulması da bu bağlamda ayrı bir hesap konusu. Ancak sahte barış, bu konuda da son Bağdat toplantısı kararlarıyla büyük ölçüde geri tepti. Gerici Arap rejimleri bile Mısır'a yandaş çıkmadılar. Bu koşullarda emperyalizm için yeni oluşan İsrail-Mısır ekseninin korunması kadar, gerilediği yörelerde yeniden etkinlik kazanmak da önemli bir gündem maddesi. Bu nedenle yeni oyunlar peşinde koşması da doğal. Bu hesaplar içerisinde Suudi Arabistan'a özel bir yer verildiği anlaşılmakta.

Direniş için birlik

Arap Birliği içerisinde ilerici rejimlere karşı Suudi Arabistan emperyalizme karşı her biçimde direnişi köstekleme rolünü öteden beri yerine getirmekte. OPEC ülkeleri içindeki konumu iyi bir örnek oluşturuyor. Ancak Suudi Arabistan'ın başka işlevi de saldırgan İsrail'e karşı Arap ülkelerinde oluşan direnişin emperyalizme karşı bir hareket olmasını engelleme, bu anlamda bir subap rolünü üstlenmesi.

Bu konum, Suudi Arabistan'ın sahte barışı desteklemesini engelleyen bir başka faktör. Ancak, Suudi Arabistan Mısır'a karşı alınan önlemlerin etkinliğini azaltıcı bir unsur olmaktan da geri kalmıyor. Arap sermayesinin ağırlıklı olduğu şirketlerin Bağdat kararları kapsamı dışında bırakılmasının arkasında Suudi Arabistan bulunuyor. Yine ilerici ülkelerin ısrarlarına rağmen önlemlerin ABD'ye de uygulanmasına olanak bırakmayan bu ülke. Petrolden gelen büyük gelir kaynağı da Suudi Arabistan'ın emperyalizmin çıkarlarını korumaya yönelik politikasında etkin bir araç olmakta. Böyle kaynaklara da dayanan Suudi Arabistan 1950'li yıllar başında bağlantısız ülkeler hareketinin birliğini bozmak için Türkiye'ye verilmek istenen işlevin bir başka türlüsünü Ortadoğu'da üstlenmiş durumda.

Diğer bir deyişle Suudi Arabistan ile Türkiye arasında yeni bir ivme kazanan ekonomik ilişkileri bu ülkenin üstlendiği yeni görevlerden soyutlamak olanaksız. Özellikle emperyalizmin Kıbrıs ve Türkiye-Yunanistan ilişkilerine yönelik yeni girişimlere başlama olasılığının yüksek olduğu bir dönemde Suudi Arabistan ile kurulan bu tür ilişkiler dikkatlerden kaçmamalı.

● raşit kaya

TYS 4. Kongresi yapıldı

TYS 4. Kongresi 30 ve 31 Mart günleri İstanbul'da toplandı.

370 üyesi bulunan TYS'nin geçen dönem çalışmaları sırasında yönetim içinde çıkan görüş ayrılıkları ve tartışmaları nedeniyle özel bir önem taşıyan 4. Kongresi'ne üyelerin katılımı yüksek oldu. Kamuoyuna da yansımış olan Zekeriya Sertel olayı nedeniyle Genel Başkan Aziz Nesin ile Yönetim Kurulu arasında görüş ve tutum ayrılığı bu kongrede tartışılan konuların başlarında yer aldı. Yönetim Kurulu'nun Kongre'ye sunduğu çalışma raporunun "Nazım Hikmet Kurulu" başlıklı bölümünde Zekeriya Sertel'den şöyle sözediliyordu: "Nazım Hikmet'in 15. Ölüm Yılı gecesine katılan Nazım'ın yakın arkadaşı diye bilinen Zekeriya Sertel, Yönetim Kurulu üyemiz ve Nazım Hikmet Kurulu üyesi Altan Yalçın'ın ölümüyle boşalan kurul üyeliğine yönetim kurulu kararı ile alındı. Yazık ki Nazım Hikmet'in arkadaşı olma onurunu koruyamayan Zekeriya Sertel, büyük şaire bir gazetede yazdığı "Nazım Hikmet'in Son Yılları" adlı anılar dizisinde "tarihsel olgulara ters düşen tek yanlı görüşler, kaynağı belirsiz aktarmalar ve küçük düşürücü nitelemelerle" hareket etti."

Raporda, bunun üzerine Zekeriya Sertel'in Yönetim Kurulunun oybirliğiyla aldığı kararla Nazım Hikmet Kurulundan çıkarıldığı belirtiliyor. Bilindiği gibi bu kararın alındığı toplantıya Aziz Nesin katılmamış ve basına ayrı bir görüş açıklamıştı. Raporun bu bölümünde 21 Ocak 1977'de yapılan Nazım'ı Anma Gecesi davetlerinden 140 bin lira alacağın toplanamadığı belirtiliyordu. Büyük bir bölümünün İlerici Gençler Derneği (İGD) zimmetinde bulunduğu kongre tartışmaları sırasında açığa çıkan bu paranın son çare olarak mahkeme yoluyla alınmasının düşünüldüğü ancak "ilerici örgütleri karşı karşıya getireceği" gerekçesiyle vazgeçildiği raporda yer almıştı.

Çeşitli örgütsel sorunların, yazar haklarının, kağıt, basım ve dağıtım gibi sorunların tartışıldığı kongre sonunda seçimlere üç liste katıldı. Sendikayı Kongre'ye getiren Yönetim Kurulu'nun 2. Başkan Şükran Kurdakul ile Genel Sekreter Adnan Özyalçıner ve Aziz Nesin'le Ataol Behramoğlu dışındaki öteki üyelerinin oluşturdukları liste, 11 üyeliğin beşini kazanırken diğer beş üye de Vedat Türkali'nin başını çektiği listeden seçildiler. Aziz Nesin'in hazırladığı listeden ise yalnızca kendisi seçilebildi.

Yönetim Kurulu'nun kendi içinde yaptığı görev bölüşümünde ise Aziz Nesin yeniden Genel Başkanlığa seçilirken, Demirtaş Ceyhun 2. Başkan, Ataol Behramoğlu Genel Sekreter, Asım Bezirci de Sayman oldular.

TYS'nin 4. Kongresi öncesinde başlayan ve kongrede de konuşulan tartışmanın süreceği anlaşılıyor. Aziz Nesin'in Kongre açış konuşmasında "Türkiye'de tek bölünmemiş örgüt" diye nitelediği TYS'nin gerçekten bölünmemesi ve tutarlı, ilkeli bir örgütsel birliğe kavuşturulması da bütün örgütlerde olduğu gibi, bilimsel sosyalistlere düşen ve sürdürülmesi gereken bir görev olarak duruyor.

Şükran Kurdakul ve Adnan Özyalçıner tartışıyor

TYS'nin geçen dönemi ve yeni yönetim

Geçen dönem yürütülen yoğun çalışmaların iyi sonuçlar verdiği ve bunun sonucunda önemli bir gelişme olduğu 4. Genel Kurula katılan üyelerin konuşmalarından ortaya çıktı. Bu geçen dönemin çalışmalarını bize sergiler misiniz?

Türkiye Yazarlar Sendikası 3. Kurultayı'ndan sonra görev alan kurul denilebilir ki, kendi içine dönük bir örgütle karşılaşmıştı. Sanıyorum ki, bizim kurulumuzun ilk görevi bu içe dönüklüğü topluma dönüklük biçimine dönüştürmesi olmuştur. Böylece iki yıllık dönemde bu plan içinde 40'a yakın kamuya açık toplantılar düzenlenmesi başarılmıştır. Bunların en önemlileri iki Nazım Hikmet toplantısıdır. Bir tanesi Sıkıyönetim dolayısıyla Adapazarı'nda yapılmıştır. Gene önemli toplantılarımızdan biri Sabahattin Ali'nin 30. ölüm yıldönümünü anma toplantısı olmuştur TÜMÖD'le birlikte üyemiz Server Tanilli için düzenlediğimiz dayanışma gecesidir. Daha birçok örnek verebileceğimiz bu toplantıların Türkiye Yazarlar Sendikası'nın kamusal ağırlığını oluşturmasında birinci derecede rol oynadığını kesinlikle ifade edebiliriz. Bu bizim, TYS'nin bilimsel sosyalizm ışığında hazırlanmış olan tüzüğünün ana ilkelerinin zaten yükümlediği görevlerin başlıcalarıdır. Bu görev yerine getirildikçe sendikanın ödenti borcu bulunmayan 40'a yakın üye sayısından birinci yıl sonunda 250'ye, ikinci yıl sonunda 370'e ulaştı. Kimi arkadaşlarımız Türkiye'de demek ki 370 tane yazar var biçiminde bir anlamda ince yergi havasında eleştiriler getirdiler. Kongrede bir konuşmacı da bunun üzerinde durdu. "Ben, karşımda 15-20 kişiden fazla yazar göremiyorum." diyerek, gerçekleri saptırıcı, tahrik edici bir konuşmayla, TYS çatısı altında birleşen, her birisi kendi meslek ve uzmanlık dallarında ayrı ayrı düzeylerdeki arkadaşlarımızı yadsıdı. Üyelerimizin herbirinin edebiyatımıza diğer yazı dallarına katkıları olduğunu görmezlikten geldi. Biz, bu konuda şunu söyleyebiliriz. TYS'nin son iki yılda üyelik sıçraması denilebilecek aşamada elde ettiği kazanımlar sonucu üyelerinin nicel açıdan olduğu gibi nitel açıdan da olgunlukları, bilinçleri, çağdaşlıkları tartışma götürmez.

Sendikanızın iki yıllık çalışması sonundaki kongrede 8 yönetici birlikte hareket ettiniz. İki üyesi ki, biri Genel Başkan Aziz Nesin, diğeri Ataol Behramoğlu'ydu, birlikte hareket içinde yer almadılar veya kendilerine yer verilmedi. Acaba bunun nedeni neydi? Neden yeni bir yönetim sistemine gitmek istediniz?

TYS'nin son yönetim kurulu kendi arasında bir oylama yapmak suretiyle bir yönetim kurulu listesi çıkarmadı. Bu kurulun içinde en özverili çalışmaları yapan arkadaşlardan 6'sı yönetim kurulu listesi namı taşımayan bir ortak hareket kararı aldılar. Bunlar iki yıllık çalışmaları deyim yerindeyse omuzlarında taşıyan arkadaşlardı. Bunların isimlerini sayabiliriz. Şükran Kurdakul, Adnan Özyalçıner, Alpay Kabacalı, Bilgesu Erenus, Osman Arolat ve Kemal Sülker. Bunlar kendi aralarında arkadaşça bir görüşmeden sonra bu sonuca vardılar. Eski ve şimdiki genel başkan Aziz Nesin ve Ataol Behramoğlu'nu bu listede görevlendirmeme kararı aldılar. Hemen söyleyelim ki, neden şuydu: Ataol Behramoğlu devamsız bir üyeydi. Birinci neden buydu. O nedenle de kendisinden görev istemek cesaretini arkadaşlar kendilerine bulamadılar. Aziz Nesin için ise; Sendikamızın yönetim kurulunun Nazım Hikmet Kurulu Yönetmeliği uyarınca Zekeriya Sertel'i kurula atamayı geri alma kararında Sayın Aziz Nesin'le uyuşmazlık çıkmıştı. Kendisi istifa etti. İstifasını geri alması için başvurumuz Kongreye selametle gitmeye dayanıyordu. Ve bu konuda bir uyum sağlayabileceğimiz, Aziz Nesin arkadaşın bu konuda bir özeleştiri yapacağı görüşüne varmıştık. Giderek bu kanıya varmıştık. Sendikamıza üç yıl olumlu çalışmalar yapmış bu arkadaşı basına yaptığı istifa açıklamasıyla bırakamazdık. Kendisinden yönetim kurulu adına basına yaptığı istifa açıklamasını geri almasını istedik. Kabul etti. Ancak, ondan sonra yönetim kurulu toplantılarına gelmedi. Bu nedenle Aziz Nesin'i de bu 6 arkadaş kendi listelerine almamakta yeterli neden gördüler.

Sizce TYS Kongresi'nin büyük bir hareketlilik içinde geçmesinin nedenleri nelerdir?

Türkiye Yazarlar Sendikası yönetimine aday bu 6 arkadaş aslında yönetim kurulunun çatısını meydana getiren 8 eski yönetim kurulu üyesini kendilerine dahil etmişlerdi. Ve aralarında bir ilke birliğine varmışlardı. Bu ilke birliği Demokratik Merkeziyetçilik ilkesine bağlı olan kuvvetler ayrılığı modelini getirmekti.

Yani genel yönetim kurulu öneriniz, 21 kişi öneriniz bunun için mi idi?

Evet, bunun için. Genel Yönetim Kurulumuz toplantılarında uzun tartışmalar ve değerlendirmeler sonunda 21 kişilik Genel Yönetim Kurulu'nun kendi içinde 7 kişilik Merkez Yönetim Kurulu'nu seçer şeklindeki öneriye vardı. Belirli zamanlarda toplantılar yapan GYK bu toplantılarda MYK'yı yönlendirir, görüşü hakim oldu. Böylece yürütme organı ile, yönetme organı arasında doğal bir uyumun sağlanacağına inandılar. Bizim bu görüşümüz Kongre'de seçilen Tüzük Değiştirme Yarkurulu'nda da benimsenmesine karşın kongrenin ikinci günündeki oylamada reddedildi. Buna rağmen, yapılan seçimler sonucunda bu görüşü benimseyen arkadaşlarımız 11 kişilik yönetim kuruluna 5 kişi ile girdiler. Bu görüşü benimsemeyen bir başka grup da yönetim kurulunun diğer 5 kişisini meydana getirince, kendi listesinin başında yönetim kuruluna tek olarak girebilen Aziz Nesin başkanlık kurulu görev bölüşümü seçimlerinde kilit olma durumuna geldi. Kendisine gene altını çizerek vurgulamak isteriz, sendikaya üç dört yıldır gösterdiği çalışmaları, başarıları göz önünde tutarak başvurduk. Demokratik merkeziyetçilik ilkesine yüzde yüz koşut olduğu tartışma götürmez önerimizden ödün vermeyeceğimizi bildirdik. Arkadaşlarımızla bu konuda bir protokol hazırladığımızı söyledik. Şayet kendisi bu protokole rıza gösterecek olursa, kısa bir süre içinde, ya da kendilerinin tayin edeceği bir süre içinde tüzük değiştirilmesi amacıyla bir kongre toplanmasında birleşmeyi önerdik. Kabul etmeyince seçimlere katılmadık. Ve kendileri Sayın Vedat Türkali'nin başında bulunduğu liste ile yönetime gelen arkadaşlarla anlaşma durumunda kalarak Genel Başkan seçildi.

Bu yeni bir dönemin başlangıcı oluyor. Bu yönetimde de bir farklılığa neden olabilir mi?

TYS'nin bugüne gelmesinde arkadaşlarımızın katkılarının birinci derecede olduğu gerçektir. Teknik, pratik araç yoksulluğu içinde bütün sorunları yüklenen arkadaşlardır. Şimdi yönetim kuruluna gelmiş olan arkadaşlar aynı özveriyi gösterirlerse sendikada birlik devam ediyor demektir. Kurumlaşma aşamasında daha önemli adımlar atılacak demektir. Bizim şahsen hem demokratik merkeziyetçilik ilkesini savunan arkadaşların bilincine hem de sendikanın yönetim kurulunu oluşturan diğer arkadaşların bilincine güvenimiz vardır. Bu konuda başka birşey düşünemeyiz.

Ergin Orbey

Yasaya rağmen daha iyiye doğru

Sayın Orbey, Devlet Tiyatroları'na Cüneyt Gökçer'in çok uzun süren Müdürlüğünün ardından geldiniz. Tüm Devlet Tiyatrosu çalışanları sizin Genel Müdürlüğe gelebilmeniz için ortak çalışma yürüttü. Basın, kamuoyu da sizi destekledi. Bunun anlamı bir yerde sizden çok şey beklemeleriydi. Beklediklerini verebildiniz mi?

Televizyonda bana "yerinden yönetim" ne zaman başlar diye sormuşlardı. Ben de bir yıldan önce olmaz demiştim. Bunun tuttuğunu da görüyorum. Kurumlaşmamış bir yerde, çağdaş yöntemlere de alışkanlık getirilmesi gerekiyor.

Bu yıl getirilen ürünlere, sahneye konan yapıtlara ne diyorsunuz?

Bir yönetim değişti demek ürünlerin birden değişmesi anlamına gelemez. Kişilerde sosyal bilinç gelişimi, Kurumda ise çağdaş bir yöntemle çalışabilme anlayışı gerekmektedir. Bu da zamana, organizasyona bağlı bir şey.

Devlet Tiyatrolarının oyunlarında daha iyi gelişme, atılım, daha iyi ürünleri ne zaman görebileceğiz. Bunun için gerekli olanaklar elinizde mi?

Önümüzde iki engel bulunmakta. Bunları aşma mücadelesi veriyoruz. Bunlardan biri, sanat, teknik ve idari kadrolarda görülen yönetici boşluğu, diğeri ise şu anda elimizde amacımıza yanıt vermiyecek yasanın boşluğu.

Eldeki yasayı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Elimizdeki yasa yönetime büyük yetki ve sorumluluk vermekte. Yönetim iyi ve kötü olabilir oysa. Birşey daha var. Bırakın yasayı, elde bir iç tüzük yok, kuruluş yönetmeliği, örgütlenme yönetmeliği yok.

Yerinden yönetim için tüm bunların sağlanması gerekiyor değil mi?

Evet. Tüzük ve yönetmelikler oluşmadan yasa, yasa olmadan da yerinden yönetim uygulayamıyoruz.

Tüm bu sorunları bir yana bırakırsak, Devlet Tiyatrolarında yine olumlu gelişmelerden söz edebilir miyiz?

Tabii. Önce seyirci birikiminden söz edeyim. Arkadaşların özverisi ile, yeni bir seyirci birikimi oluşturduk. Ankara'da yüzde 100, Bursa'da yüzde 150, İzmir'de ise yüzde 125 seyirci farkı var. Biletlere yapılan zamma rağmen seyircinin arttığını görüyoruz.

Zam ve seyirci artışı Devlet Tiyatrolarının bütçesinde de değişikliklere neden olmuştur.

Evet, şimdi isterseniz geçen dönemin ilk dört ayı ile bu dönemin ilk dört ayını karşılaştıralım:

Geçen yıl ilk dört ay, 154 bin seyirci, bu yıl 240 bin seyirci.

Geçen dönem, ilk 4 ay, 1 milyon, 900 bin, bu yıl ise 2 milyon 600 bin bütçe. Görüldüğü gibi arada oldukça fark var.

Devlet Tiyatrolarında bu yıl, bir dış açılım, diğer sanatçılarla ilişki de görüyoruz. Sanırım Şehir Tiyatroları ile de ilk ilişki kuruldu.

Evet. Bu yıl Şehir Tiyatroları ile bir işbirliği başlattık. Üç konuk yönetmen (Başar Sabuncu, Hamit Akınlı, Ali Taygun) ve bir oyuncu (Taner Barlas) bizimle çalışmaya başladı. Sonra onların ekiplerini turnelere götürüyoruz. Sonra sanatçı Erdinç Dinçer kadroya alındı. Erdinç Dinçer bir mim tiyatrosu kuracak ve pantomim grubu oluşturacak. Karagöz sanatçısı Mustafa Mutlu, büyük kent varoşlarında ve çocuk ıslah evlerinde karagöz oynatmakta.

Bu ilişkiler yalnızca bizim sanatçılarımızla mı, Devlet Tiyatrosu dışında kalan Türk sanatçılarla mı oluyor.

Hayır. Yabancı kültür ateşelikleri ile de ilişkimiz oldu. Fransız Burgonya tiyatrosundan "Hizmetçiler" geldi. Avusturya'dan akedemiye rapor geldi. Ayrıca Avusturya film haftası yaptık. Alman mim sanatçısı, İngiliz mim sanatçısı gösteriler yaptı. Bu ilişkileri daha da geliştireceğiz.

Dünya Çocuk yılında, çocuk tiyatrolarının gelişimi için çalışmalarınız oldu mu?

Tabii. Önce Karagöz sanatçısı Mustafa Mutlu'dan söz etmiştim. Onun ücretsiz gösterileri var. Çocuk oyunlarını oldukça geliştirdik. Bu oyunlarla yeni çocuk seyirci birikimi oluşturduk. Turgut Çetinel ve dört arkadaşı önümüzdeki yıl, kukla tiyatrosu kuracak. Devlet Çocuk Tiyatrosu'na doğru gidiyoruz. Çalışmalarımız o yönde. Bu arada İzmir'de bu çalışmanın yürütüldüğünü de söylemek gerekir. İzmir'de bir çocuk tiyatrosu kuruldu. Haftada 6 gün oynuyorlar. Üç gün tiyatroda, üç gün ise çevreyi dolaşıyorlar. Bu çalışmaları oldukça olumlu.

BU AKŞAMDA

Şükran Kurdakul

"Nazım Hikmet'in sahte dostları"

Araştırmacı Kemal Sülker'in son kitabı bu adı taşıyor:

"Nazım Hikmet'in sahte dostları..."

Her kavga adamının, sanatı ile toplumu etkileyen büyük sanatçının yaşamındaki bir olgu bu: "Sahte dost."

Nazım Usta'nın belki ilk "sahte dostu"nun, kendisine "Dokuzuncu Hariciye Koğuşu" adlı romanını büyük övgülerle adayan Peyami Safa olduğunu biliyoruz.

Sonra adlarını bildiklerimiz, bilmediklerimiz sanatın kitipyozları, sosyalist savaşımın sahtecileri, sıram sıram gelip geçmişler yaşamından.

En son örnek: Zekeriya Sertel.

Önce Milliyet Gazetesinde "tefrika" edilen, sonra kitap olarak yayımlanan anılarında Nazım Usta'nun yaratıcılığını, kişiliğini, şair ve insan bütünselliğini küçük düşürme amacına yönelik yazılarıyla takkesini düşürdü.

Bu takkenin altında görünen kel: Ahir zaman düşünürü Sertel'in anti-komünist kimliği ve Nazım Hikmet'e karşı "aşşağılık" duygusudur.

Kemal Sülker, belgelere dayanan kitabında bunu kanıtlarken nesnel ölçülerden uzaklaşmamış, gerçeklere dayanarak "oniki" bölümde, egemen çevrelerin arabasına koşulan Sertel'in tekerine gerçeğin çomağını sokmuştur.

"Nazım Hikmet'in Sahte Dostları"nın bence önemli özelliklerinden biri de Türkiye Yazarlar Sendikası'nın eski Yönetim Kurulu'nca Sertel'i Nazım Hikmet Kurulu'ndaki görevinden alma yolundaki kararı ile ilgili açıklamalar getirmesidir. Ve o evrede TYS Yönetim Kurulu'nun oybirliği ile aldığı kararı protesto ederek istifa eden Aziz Nesin'in birkaç yıl önce Vatan gazetesinde yayımladığı "Şen Olasın Nazım Hikmet" başlıklı yazı dizisindeki karşı görüşlerini belirtmesidir. Kemal Sülker'in bu konudaki yargılarını okuyalım:

"... Yazılar Nazım Hikmet'in hayatı ve yapıtları hakkında bilgisi olanları çok şaşırtıcı, gün gün kızdırıcı, yanıt vermeyi gerektirici ve bazan da yanlış, gerçeklerle asla bağdaşmayan sözde "gerçekler" şeklinde sürüp gidince sağ basın bunları kendi açısından değerlendirdi." (sf. 208-209).

Kemal Sülker'in yapıtının bir ilginç yönü de, Sertel'in "Sovyetler Birliği'nde 45 Gün" adlı kitabından alıntılar bölümüdür. Yazar 1954'lerde Bulgaristan'da basılan bu kitaptan aktardığı alıntılarla Sertel'in ikiyüzlülüğünü ortaya koymuştur. Bir ilginç bölüm de TYS'nin Sertel'in yanlış ve kaynağı belirsiz savlarına karşı yanıtına geniş yer vermesidir.

Nazım Hikmet'in sahte dostları bilimsel sosyalizmin de sahte dostlarıdır bence. Kapitalin çevirdiği rotatiflerin gücüne sığınarak sosyalist savaşım tarihimizin bu büyük simge gücünü sahteciliklerle, ayak oyunları ile yenilgiye uğratacaklarını sananlar, yalnız biz sanat emekçilerinden değil, işçi sınıfından da en büyük şamarı yiyeceklerdir.

Ayrıca Usta Nazım, yaşarken bu sahte dostlarından yalnız Peyami gibi Berkley hastası egemen uşşaklarını değil, niceleri üzerine, kendi namuslu kalemiyle, hak ettikleri değerlendirmeyi yapmıştır.

İşte bunlardan biri üzerindeki görüşünü VA-NU'lara MEKTUPLAR kitabındaki mektuptan (Cem Yayınevi, 1970) öğrenelim.

"Gel de sinirlenme, bilmem gördün mü? BAŞTAN isimli bir mecmuada benim bir şiirimle bir resmim çıktı. Resmin hapisten önceki devre ait olduğunu kendileri de söylüyor. Fakat şiir için "en yeni şiirlerindendir" diye bir herze yumurtlamışlar. Halbuki bu şiir en aşağı 14-15 sene önce yazdığım, yani hapse girmeden önce yazdığım bir yazıdır. "Yeni Şiirlerinden"deki maksadı anlamam için kör olmam lazım. Yani ben hapishane murakabasını atlatıp kaçak olarak dışarı yazı gönderiyorum. Bundan dolayı da beni hapishanede bir kat daha sıkmak lazım gelir. Bu kötü niyeti, bu hayvanca entrikayı örtbas etmek için de bir yığın cemilekâr lakırdı.

Kimdir bu herifler? Ne aptal ve aşağılık deyyuslardır! Onbir senedir çektiğim işkence yetmiyor mu beylerimize? Bana hapishanemde büsbütün azap çektirmekten ne kazanırlar? Bu ne kötü provokasyon? Hasılı fena halde sinirlendim. Fakat elim kolum bağlı, heriflere 'benim eski yazılarımı yeni şiirim diye ne hakla ve ne maksatla neşredersiniz?' demek imkânım bile yok. Her ne hal ise çeşitli hergelelerin ve provokatörlerin oyuncağı olduk?" (sf.128)

BAŞTAN dergisini kim yayınlamıştır? Nazım Hikmet neden, hemen hemen her sayılarında şiirlerini gördüğümüz Yeni Edebiyat (1940-41), Yürüyüş (1943-44), Başak (1946), Söz (1946), Ses (1939-46), Son Havadis (1946) dergi ve gazeteleri için bu tür savlar ileri sürmemiştir de BAŞTAN ve yöneticilerini böyle ağır dille suçlamaktadır?

Bu soruların yanıtlarını okurlarım araştırıp öğrenmek, öğrendiklerini değerlendirmek, yaşamın her kesiminde ölçüt olarak değerlendirmek zorundadırlar.

Kemal Sülker'e son yapıtında sergilediği belgeler ve uyguladığı yöntemden ötürü teşekkür borcumuz vardır...

Altan Yalçın'lar özlemi

Kendisini tanımayanlar için Altan Yalçın bir sinema ustası, bir yazar adıdır.

Bilimsel sosyalizmi yaşama geçirme savaşımına musallat olan küçük burjuva akımların yarattığı yadsımacılık (nihilizm), sahtecilik, kalleş düzencilik ve benbencliğe bağlı oyunbazlıklar ortamında onun kendi kendisiyle ve inandığı öğreti ile uyum halindeki kişiliği huzur veriyordu insana.

Kavgamızın eski kuşaklarına duyduğu saygı nesnel değerlendirme ölçütlerinden geçmişti. Eskiyi özümsedikçe kalıplaşmayı değil, eskimeyeni seviyordu Altan.

Birinci ölüm yıldönümünde Altan Yalçın'ı anarken, Altan Yalçın'ların özlemini duymamın nedeni bu.

Çocuklar nasıl karşılıyor?

Çocuk yılını çocuklar nasıl karşılıyor?

On yıl önceleri kahvelerinde anayasal haklarımız üstüne söyleşiler yaptığım, dağların kuytularına çekilmiş köyler vardı. Rüzgarda ürperen gaz lambaları gibi titreyen çocuklar gördüm o köylerde.

Büyükleri o kadar yorgun, düşünceli ve karamsardılar.

O köylerin çocukları nasıl karşılıyor çocuk yılını?

Kentlerini bile bilemediğimiz uzak Anadolu'nun alınıp satılan köylerindeki çocuklar. Nice tarihsel yazgıların son kuşakları. Onlar nasıl karşılıyor?

İstanbul'un, Ankara'nın, İzmir'in, şimdi yüzbinlerin ağırlığı altında ezilen gecekondu-kentlerinde analarının işten dönüşünü bekleyenler nasıl karşılıyor? Daha dün, faşist kurşunlarıyla söndürülen ışıkların Doğan Öz'lerin, Bedrettin Cömert'lerin, Necdet Bulut'ların çocukları nasıl karşılıyorlar?

Burjuvazinin şimdi bile şiirlerinden korktuğu, uzlaşımcının "gizli sansürü"nü işlettiği Tevfik Fikret, "Haluk Bayramı"nda çocuğuna "Çıkar o elbiseleri" diye seslenirken başkaldırısını bireysel acıma duygularına bağlar görünür. Gerçekte "merhamet edebiyatı" yapmak değil, eşitsizliği vurgulamaktır amacı.

Çocuk yılında olsun bu gerçeği görüp gösterebilseydik.

TÜMÖD Genel Başkanı Doç. Dr. Türker Alkan

"ÜNİVERSİTELER DAR ÇIKARLARIN ÖTESİNE GEÇEBİLMELİ"

ÜNİVERSİTELERİN ÖRGÜTLENMESİNE YENİ BİR DÜZEN KAZANDIRMAYI AMAÇLAYAN YASA TASARISI GEÇTİĞİMİZ GÜNLERDE MECLİSLER'İN GÜNDEMİNE GELDİ. YASA TASARISI UZUN SÜREDİR YÜKSEK ÖĞRETİM ÇEVRELERİNDE YOĞUN TARTIŞMALARA NEDEN OLDU. EĞİTİMİN DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ SÜRECİ BAKIMINDAN DİKKATLE İZLENMESİ GEREKEN BU TASARI ÜZERİNDE YORUYUŞ, TÜMÖD GENEL BAŞKANI DOÇ. DR. TÜRKER ALKAN'IN GÖRÜŞLERİNE BAŞVURDU.

☆ *Yüksek öğretim kurumlarımızın bugünkü genel görüntüsü nedir, kısaca açıklar mısınız?*

★ Yüksek öğretimde, yasal, işlevsel ve kurumsal açılardan tam bir kargaşa görüntüsü var. Aynı işlevleri gören çeşitli kuruluşların farklı yasalarla ve farklı adlarla örgütlendiğini; aynı işlevleri yapması beklenen akademik personele, çok farklı yasa ve statülerle, çok farklı işlemler uygulandığını izliyoruz. Bunun sonucu olarak, devletin parasal kaynaklarında dengesiz bir dağılım doğmakta, öğrenciler hiç de eşit olmayan koşullarda eğitilmektedir. Böylesine karmakarışık bir ortamda, yüksek öğretimin ülke gereksinmelerine uygun bir yönde planlanması ve eşgüdümü olanaksızlaşmış bulunuyor.

Yüksek öğretim kuruluşlarında, özellikle MEB'e bağlı öğretmen yetiştiren okullarda, son yıllarda eğitim ve öğretimin niteliği alabildiğine düştü; yeni kurulan üniversiteler beklenen canlılığa ve dinamizme bir türlü ulaşamadı; eski üniversiteler de bilimsel araştırma ve çalışmalarda belirli bir aşama gösteremedi. Topluma yol göstermesi gereken, yeni atılımların öncüsü olması beklenen üniversiteler, kendi dar çıkarlarının ötesine taşamadılar. Kürsü-fakülte-üniversite hiyerarşisi içinde örgütlenen, ülke sorunlarından geniş ölçüde soyutlanmış bu çıkarlar zincirinin bir noktada kırılması ve yeni bir örgütlenmeyle daha dinamik, bütüncü ve topluma açık bir yapıya kavuşması gerekiyor.

☆ *Yeni Üniversiteler Yasa Tasarısı sizce bu gelişmeleri sağlıyor mu?*

★ Bu Tasarıyı, yukarıda ele alınan konular açısından önemli bir aşama olarak görmek gerekir. Tasarı, tüm yüksek öğretim kuruluşlarını aynı çatı altında topluyor, hepsine üniversiter statü veriyor. Böylece, öğretmen yetiştiren kuruluşlara siyasal iktidarların geçen dönemlerde olduğu gibi keyfi karışmalarının önüne bir set çekiliyor. Ayrıca, ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin üniversite eğitiminden geçmesinin zorunlu kılınması da, tüm eğitim yaşamımız için çok önemli bir ilerleme olacaktır. Bir çok ülkede, ilkokul öğretmenlerinin üniversite mezunu olmasının yeterli görülmediğini, lisansüstü diploma istendiğini belirtmekte yarar var.

Öğretim üyesi tanımının genişletilmesi, doktorasını alan kişilere öğretim üyesi statüsünün tanınması yolunda atılan adım da olumlu bir gelişmedir. Öğretim üyesi gereksinmesi bizden daha az olan ülkeler doktoralı kişileri öğretim üyesi sayarken, yeni üniversitelerine öğretim üyesi bulamayan bizim gibi bir ülkenin öğretim üyeliğini sadece doçent ve profesörlere tanıması büyük bir kaynak savurganlığı olageldi. Üniversite yönetimine katılmanın yaygınlaştırılması, tasarıdaki biçimiyle yetersiz olmakla birlikte, olumlu bir adımdır. Geleneksel üniversite sisteminin en çok eleştirilen yönlerinden birisi olan kürsü sistemi bırakılmakta, çağdaş akademik yaşam için çok daha elverişli bir örgütlenme biçimi olan bölüm sistemine geçilmektedir. Ayrıca, şu sırada önemli bir sorun olarak beliren, gelişen üniversitelerin öğretim üyesi gereksinmesi de uygulanabilir bir düzenlenme ile karşılanmaya çalışılmaktadır.

☆ *Bu Yasa Tasarısı ile, yüksek öğretimde olumlu gelişmeler için duyulan tüm özlemlerin karşılandığını söyleyebilir misiniz?*

★ Hayır. Tasarıda önemli düzeltmelerin yapılması gerektiğine inanıyoruz. Örneğin, tasarının 3. maddesinde üniversitenin görevleri sayılırken, "Anayasa'da belirtilen Atatürkçülük, ulusçuluk ve demokratik, laik, sosyal hukuk devleti anlayışına ve devletin ülkesi ve ulusuyla bütünlüğü ilkesine bağlı ve ulusal tarih bilinci olan yurttaşlar" yetiştirilmesi gerektiği öne sürülüyor. Bunun anlamı, bilimsel çalışmaya, siyasal ve ideolojik içerikli direktifler vermektir. Hiçbir ülkede, hiçbir bilim adamı, ülkesinde egemen olan siyasal felsefe doğrultusunda düşünmeye zorlanmamalıdır. Böyle zorlamalar, bilimsel çalışmayı bürokratikleştirir ve amacından uzaklaştırır. Bu tür direktiflerin, üniversite özerkliğinin ruhuna ve amacına aykırı olduğunu sanıyorum. Ayrıca, "ulusal tarih bilinci"nin içeriğini kimin nasıl tanımlayacağı ve belirleyeceği belli olmadığı gibi, böyle bir belirleme olanaklı da değildir. Dönemlere, ortamlara, koşullara ve sınıfsal kökenlere bağlı olarak; ulusal tarih bilinci, Atatürkçülük, ulusçuluk, demokrasi, laiklik, sosyal hukuk devleti gibi kavramlar önemli içerik değişikliği gösterir. Böylesine tartışmaya açık kavramların siyasal direktifler olarak bilimsel çalışmayı yönlendirmede kullanılması, iktidarların siyasal amaçla bilim yaşamına karışması için çok elverişli bahaneler bulmasından başka bir işe yaramaz.

Öğretim üyesi tanımının genişletilmesinin olumlu olduğunu belirtmiştim, fakat, bu konuda Tasarının taşıdığı önemli bir sınırlamayı vurgulamak gerekir. Yardımcı doçentlerin, doktorasını almış olanlar arasından seçilmesi öngörülmektedir. Doktora almak, öğretim üyesi olmak için

akademik yetenekler bakımından bir elemeyi öngörüyorsa, bu ikinci "seçilme" süreci akademik olmayan amaçlar için kullanılabilir. Bu nedenle, ilke olarak, öğretim üyeliği, bütün görev ve sorumlulukları ile doktoradan sonra başlamalıdır. Doktorasını almış bir asistan, başkaca bir seçim sürecinden geçmeden "yardımcı doçent" ünvanını almalıdır. Öğretim üyeliği doktoradan sonra başladığı için, "en çok altı yıl içinde doçent ünvanını kazanamayanların üniversite ile ilişkileri kendiliğinden kesilir" hükmünün tasarıdan çıkarılması gerekir.

☆ *"Üniversite yönetimine katılma yaygınlaştırılıyor, fakat yeterli değil" demiştiniz. Bu konudaki eleştirileriniz nedir?*

★ Demokratikleştirme sürecini, hem seçilenler, hem de seçenler açısından daha geniş bir boyutta ele almak gerekiyor. Seçilenler açısından, rektör ve dekanın profesör olması önkoşulu kaldırılmalı, öğretim üyesi tanımına girenlerin tümü (yardımcı doçent, doçent ve profesör), tüm yönetim kademelerine aday olabilmelidir. Rektör ve dekanı seçecekler arasına ise, öğretim yardımcılarının, öğrencilerin ve akademik olmayan personelin temsilcileri de katılmalıdır.

Tasarıda, üniversite kurullarına, öğretim yardımcısı ve öğrenci temsilcilerinin katılması öngörülmektedir. Bu süreci, akademik olmayan personel temsilcilerinin de katılmasıyla daha demokratik bir aşamaya ulaştırmak gerektiğine inanıyorum. Tasarıda, öğretim yardımcısı ve öğrenci temsilcilerinin katılma oranlarının ve temsilcilerin seçilme yöntemlerinin, Üniversitelerarası Kurul'un çıkaracağı bir yönetmelikle düzenleneceği öngörülüyor. Ayrıca, bu seçimler olmadan da ilgili kurulların işleyebileceği hükme bağlanıyor. Üniversitelerarası Kurul'un demokratikleşme eğilimi karşısındaki olumsuz tutumu genel olarak bilindiğine göre, kuzu kurda teslim edilmektedir diyebiliriz. Bu nedenle, temsilcilerin katılma oranlarının ve seçilme yöntemlerinin yasaya ve işleyebilecek bir düzenlemeye bağlanmasında büyük yarar var sanıyorum.

Kürsü sisteminden bölüm sistemine geçilmesini, sadece daha iyi bir akademik örgütlenme biçiminin benimsenmesi olarak değil, aynı zamanda demokratikleşme eğiliminin bir başka belirtisi olarak görmek gerekir. Fakat Tasarı, bu konuda da bazı sorunlar taşıyor. Bölüm içinde bulunduğu varsayılan "bilim dalı", kürsü sisteminin üstü kapalı bir biçimde sürmesini sağlayabileceği için tasarıda yer almamalı. Ayrıca, bölüm sistemi uygulanan üniversitelerde "bilim dalı" gibi yönetsel bir kavramın bulunmadığını da belirtmeliyim. Tasarı yasalaştığı zaman, daha önce kurulmuş bulunan kürsülerin hepsine "bölüm" adının verilerek eski düzenin yeni bir ad altında sürdürülmesi olasılığına karşı da tasarıda önlemler yer almalıdır.

☆ *Yönetime katılmanın daha yaygın ve sağlam bir düzenleme ile gerçekleştirilmesi gerektiğini belirttiniz. Daha başka eleştirileriniz var mı?*

★ Öteden beri eleştiri konusu olan doçentlik sınavındaki kollokyum evresi kaldırılarak, daha anlamlı olan "tez savunması" konmalı. Hem çağdaş eğitim düzeninde anlamını yitirdiği için hem de öğretim üyeliği yardımcı doçentlikle başlatılacağından, doçentlik sınavındaki "deneme dersi" evresi tümüyle kaldırılmalıdır.

Çağrılmadan üniversiteye güvenlik kuvvetlerinin girebileceğini belirten 12 Mart hatırası hükme, "güvenlik kuvvetlerinin hiçbir biçimde akademik yaşama karışamayacakları" ilkesi getirilmelidir. Ayrıca, hükümetin üniversitelere el koyması için öngörülen sürecin, üniversite senatosunun isteği ile başlatılması sağlanmalıdır.

Yürürlükteki 1750 sayılı yasanın 73. maddesinde, öğrencilerden 3.000 liraya kadar ücret ve harç alınabileceği belirtiliyordu. Anayasa Mahkemesince 3.12.1975 tarihinde bu hüküm iptal edildi. Aynı hükmün Tasarıda 61. madde ile karşımıza çıkmasını anlamak kolay değil.

☆ *Tasarının getirdiği parasal hükümlerle ilgili olarak denebilecek birşey var mı?*

★ Tasarıda, "gelir ya da kurumlar vergisine tabi mükellefler tarafından üniversitelere makbuz karşılığında yapılacak bağışlar, vergi kanunları çerçevesinde yıllık beyanname ile bildirilecek gelirlerden ve kurum kazancından indirilir" hükmü ile birlikte, üniversitelerin döner sermaye işletmeleri kurabilecekleriyle ilgili hükümler de yer almaktadır. Bu uygulamalar, üniversiteleri, büyük sermayenin çıkarlarını savunan birer kurum durumuna getirebilir. Bilimsel özerklik, sadece siyasal yapıdan değil, toplumsal sınıflardan gelebilecek baskı ve yönlendirmelere karşı da üniversiteleri koruyabilecek bir anlayışla uygulanmalıdır. Döner sermayeden öğretim üyelerine verilecek primin maaşın iki katına kadar yükselmesi, tamgün çalışma ilkesini dolaylı biçimde işlemez duruma getirebilir. Tasarının bu açıdan düzeltilmesinde yarar olduğunu sanıyorum.

☆ *Üniversitelerarası Kurul'un bu Tasarıya gösterdiği tepkiyi nasıl yorumluyorsunuz?*

★ Üniversitelerarası Kurul, 23-24 Mart 1979 tarihinde yaptığı toplantıda, TÜMÖD olarak savunduğumuz yukarıdaki görüşlerin tam tersini ileri sürmüştür. Tüm yüksek öğretim kuruluşlarının üniversiteler içinde toplanmasını sakıncalı buluyor; diğer yüksek öğretim kuruluşlarında çalışan akademik personele üniversite öğretim üyeliği ünvanının verilmesini önemli bir sorun sayıyor; yönetime katılmanın tasarıdaki biçimiyle bile genişletilmesini eleştiriyor; öğretim üyesi tanımının genişletilmesini benimsemiyor, kürsü sisteminin kaldırılmasını istemiyor; döner sermaye uygulamasının yaygınlaştırılması görüşünü savunuyor. Böylece, Üniversitelerarası Kurul, yerleşik düzenin getirdiği çıkarları savunan, yüksek öğretimde köklü değişikliklere karşı çıkan bir tutum içinde olduğu izlenimini veriyor. Yüksek öğretimde yapılması zorunlu olan değişikliklerin gerçekleştirilebilmesi için bu tür engellerin mutlaka aşılması, bu nedenle yılmadan uğraşılması gerektiğine TÜMÖD olarak inanıyoruz.